

V Bruseli 9. 12. 2022
COM(2022) 709 final

**SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

o kultúrnom rozmere udržateľného rozvoja v opatreniach na úrovni EÚ

Obsah

1. Kontext.....	1
2. Posilnenie súhry medzi politikami v oblasti kultúry a udržateľným rozvojom	2
3. Kultúra a ciele udržateľného rozvoja v politikách a programoch EÚ	4
A. Politika v oblasti kultúry	4
B. Regionálna a mestská politika.....	10
C. Vnútorne záležitosti a vonkajšia bezpečnosť	12
D. Zamestnanosť, sociálne záležitosti a začlenenie	13
E. Spravodlivosť, práva spotrebiteľov a rodová rovnosť.....	14
F. Nový európsky Bauhaus a jeho horizontálny rozmer pre udržateľnosť podnecovanú kultúrou.....	15
G. Politika EÚ v oblasti medzinárodných partnerstiev a rozvoja	17
H. Susedská politika a politika rozširovania.....	18
I. Politiky týkajúce sa vzdelávania a mládeže.....	20
J. Politika v oblasti jednotného trhu a priemyslu	21
K. Výskum a inovácie.....	22
L. Digitálna ekonomika a spoločnosť	24
M. Opatrenia v oblasti klímy a politika v oblasti životného prostredia.....	25
N. Poľnohospodárska politika.....	28
O. Obranný priemysel a vesmírne politiky	29
P. Mechanizmus Únie v oblasti civilnej ochrany.....	30
4. Závěry: ďalšie kroky	31

1. KONTEXT

Ciele OSN v oblasti udržateľného rozvoja sú prepojené s viacerými oblasťami politiky. Európska komisia sa v plnej miere zaväzuje dosahovať výsledky vo všetkých jednotlivých rozmeroch udržateľného rozvoja¹. Pokiaľ ide o úlohu kultúry, Komisia zdôraznila kultúrny rozmer udržateľného rozvoja v Novej európskej stratégii pre kultúru z roku 2018² a zaviazala sa, že ju bude používať tak, aby prispela k vykonávaniu Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj OSN³.

Rada vo svojom uznesení o kultúrnom rozmere udržateľného rozvoja⁴ z decembra 2019 potvrdila záväzok členských štátov týkajúci sa udržateľnosti a úplného a rýchleho vykonávania Agendy 2030 OSN. Následne došlo v máji 2020 k zmene pracovného plánu Rady pre kultúru (2019 – 2022)⁵ tak, aby zahŕňal

---

¹ Pracovný dokument útvarov Komisie (2020) s názvom Plnenie cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja – komplexný prístup.

² [COM\(2018\) 267 final](#).

³ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>.

⁴ Ú. v. EÚ C 410, 6. december 2019.

⁵ [Závěry Rady, ktorými sa mení pracovný plán pre kultúru \(2019 – 2022\)](#).

„kultúru ako hnaciu silu udržateľného rozvoja“ ako ďalšiu prioritu. V pracovnom pláne sa v rámci tejto priority stanovujú dve príslušné opatrenia: i) skupina odborníkov členských štátov v rámci otvorenej metódy koordinácie (OMK) pre kultúrny rozmer udržateľného rozvoja zriadená v roku 2021, ktorá predložila svoju správu v septembri 2022⁶; ako aj ii) výzva adresovaná Komisii, aby predložila akčný plán o kultúrnom rozmere udržateľného rozvoja.

Táto správa je reakciou Komisie na uvedení výzvu. Obhajuje sa v nej **politický prístup EÚ ku kultúrnemu rozmeru udržateľného rozvoja, ktorý nadväzuje na silnejšie a súdržnejšie prepojenie medzi politikami v oblasti kultúry a vykonávaním cieľov udržateľného rozvoja naprieč iniciatívami, programami a opatreniami na úrovni EÚ a naprieč rôznymi sektormi.**

Obsahuje prehľad politik a programov EÚ ktoré posilňujú súhru medzi kultúrou a udržateľným rozvojom a identifikujú sa v nej opatrenia, ktoré prijala alebo plánuje prijať Komisia s cieľom poháňať kultúru ako hnaciu silu alebo prostriedok umožňujúci plnenie Agendy 2030 OSN. Takisto sa v nej vítajú strategické prierezové iniciatívy, ako sú misia programu Horizont Európa zameraná na klimaticky neutrálne a inteligentné mestá⁷ alebo Nový európsky Bauhaus⁸, ktoré sú súčasťou viacerých politických oblastí a programov.

Existuje čoraz väčší záujem o to, aby sa kultúra v plnej miere a účinne uznávala ako kľúčový sektor prispievajúci k cieľom udržateľného rozvoja a k udržateľnej obnove Európy po kríze spôsobenej pandémiou COVID-19. Paralelný proces skupiny v rámci OMK, ktorý sprevádzala spolupráca s UNESCO a medzinárodnými aktérmi⁹, potvrdil potrebu intenzívnejšej účinnej spolupráce medzi orgánmi a systémami na národnej úrovni, úrovni EÚ a úrovni OSN.

Diskusia a výsledky z MONDIACULT 2022¹⁰ – konferencie UNESCO o politikách oblasti kultúry a udržateľnom rozvoji, ktorá sa konala v Mexiku 28. až 30. septembra 2022, ďalej podnietila a formovala diskusie o budúcnosti cieľov udržateľného rozvoja a vytvorila ďalší podnet na úvahy o významnejšej úlohe kultúry v stratégiách udržateľného rozvoja. Táto správa prispieva k tomuto procesu úvah a nadväzuje na ambície vyhlásenia o kultúre z tejto konferencie.

2. POSILNENIE SÚHRY MEDZI POLITIKAMI V OBLASTI KULTÚRY A UDRŽATEĽNÝM ROZVOJOM

Najdôležitejšie strategické opatrenia EÚ na dosiahnutie cieľov udržateľného rozvoja majú neodmysliteľný kultúrny rozmer, a to napriek tomu, že chýba konkrétny odkaz na kultúru. Napríklad **vysoko transformačné politiky a kľúčové stratégie EÚ, ako sú Európska zelená dohoda a zastrešujúci prístup zameraný na prípravu Európy na digitálnu dobu, ako je znázornené v nasledujúcom diagrame, sa opierajú o významný príspevok z kultúrnych a kreatívnych odvetví a o ich rozmanitosť na miestnej regionálnej a vnútroštátnej úrovni.** Cieľom tejto správy je skonkretizovať tieto vedomosti.

⁶ Správa skupiny v rámci OMK s názvom *Stormy times: Nature and humans – cultural courage for change (Búrlivé časy: Príroda a ľudia – kultúrna odvaha na zmenu)*: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0380f31c-37c9-11ed-9c68-01aa75ed71a1/language-en>.

⁷ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/climate-neutral-and-smart-cities_en.

⁸ Nový európsky Bauhaus je kreatívna, participatívna a transdisciplinárna iniciatíva, ktorá prepája [Európsku zelenú dohodu](https://new-european-bauhaus.europa.eu/index_en) s našimi životnými priestormi a skúsenosťami: https://new-european-bauhaus.europa.eu/index_en.

⁹ Rok 2021 bol vyhlásený za Medzinárodný rok kreatívneho hospodárstva v záujme udržateľného rozvoja.

¹⁰ <https://www.unesco.org/en/mondiacult2022>.

Okrem toho, ako sa zdôrazňuje v odporúčaní skupiny v rámci OMK pre kultúrny rozmer udržateľného rozvoja a skupiny v rámci OMK pre odolnosť kultúrneho dedičstva voči zmene klímy¹¹, **kultúra a politiky v oblasti kultúry by sa mali systematickejšie využívať na riešenie hlavných súčasných problémov súvisiacich so zmenou klímy** a s cieľmi Európskej zelenej dohody. Napríklad cieľ klimatickej neutrality misie programu Horizont Európa zameranej na klimaticky neutrálne a inteligentné mestá podporuje zapojenie občanov, začlenenie a sociálnu inováciu.

Prípravné diskusie pred konferenciou MONDIACULT, ktoré sa skladali z piatich tematických oblastí¹², takisto pripravili pôdu na lepšie chápanie **neodmysliteľného a prierezového kultúrneho rozmeru udržateľného rozvoja a potreby strategickejšieho prístupu ku kultúre a k udržateľnému rozvoju v budúcnosti**. Tento záväzok sa opakuje v záverečnom vyhlásení z konferencie MONDIACULT. Vyzýva sa v nej k ďalším opatreniam na posilnenie rámcov verejných politík tým, že kultúra sa pevnejšie zakotví v stratégiách udržateľného rozvoja na globálnej úrovni a naprieč všetkými rozmermi cieľov udržateľného rozvoja, pokiaľ ide o **sociálny a hospodársky rozvoj a rozvoj v oblasti životného prostredia**. Skupina v rámci OMK pre kultúrny rozmer udržateľného rozvoja v tejto súvislosti preskúmala tieto tri rozmery a dôrazne obhajuje zastrešujúcu tému **opätovného nadviazania vzťahu medzi ľuďmi a prírodou so súbežným využitím nedostatočne využívanej sily kultúry**¹³.

---

¹¹ Správa skupiny v rámci OMK s názvom *Strengthening cultural heritage resilience for climate change* (Zvyšovanie odolnosti kultúrneho dedičstva voči zmene klímy):<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4bfcf605-2741-11ed-8fa0-01aa75ed71a1/language-en>.

¹² Investovanie do kultúry a kreativity v záujme tvorby pracovných miest a sociálno-ekonomického rozvoja, podpora kultúrnej rozmanitosti v digitálnom prostredí a posilnenie postavenia umelcov, ochrana a podpora rozmanitosti kultúrneho dedičstva v záujme sociálneho začlenenia, dialógu a mieru, posilnenie synergií medzi kultúrou a vzdelávaním na účely rozvoja zameraného na človeka a udržateľnosti, regionálne a globálne partnerstvá v záujme kultúry a udržateľného rozvoja.

¹³ Podľa Eurostatu registrovaná hodnota vývozu a dovozu predmetov kultúrnej hodnoty dosahuje približne 1 % celkovej hodnoty vývozu (mimo EÚ) a dovozu z celkového tovaru. V roku 2020 vývoz predmetov kultúrnej hodnoty mimo EÚ dosiahol v absolútnom vyjadrení 17,5 miliardy EUR a dovoz týchto predmetov do EÚ dosiahol 16 miliárd EUR. Štatistika EÚ o príjmoch a životných podmienkach (EU-SILC) obsahuje údaje o sociálnej a kultúrnej účasti, ktoré budú k dispozícii v druhom polroku 2023. Eurostat zhromažďuje štatistické údaje o kultúrnom sektore v osobitnej časti na svojom webovom sídle (Prehľad – Kultúra).

Prehľad prístupu Komisie k vykonávaniu cieľov udržateľného rozvoja¹⁴

3. KULTÚRA A CIELE UDRŽATEĽNÉHO ROZVOJA V POLITIKÁCH A PROGRAMOCH EÚ

Kultúrny rozmer udržateľného rozvoja sa v súčasnosti podporuje v rámci širokej škály politik a programov EÚ. V tejto časti sa pri každej politike EÚ opisuje príslušný rámec politiky a hlavné priority, ako aj strategické opatrenia alebo iniciatívy. Cieľom je podporiť spoločenské zmeny a zmierniť účinky zelenej a digitálnej transformácie.

A. Politika v oblasti kultúry

Rámec politiky a hlavné priority

Opatrenia EÚ v oblasti kultúry priamo prispievajú ku všetkým rozmerom cieľov udržateľného rozvoja v súlade so strategickým usmernením z hlavných rámcových dokumentov:

- **Nová európska stratégia pre kultúru,**
- **Európsky akčný rámec pre kultúrne dedičstvo¹⁵,**
- viacročné **pracovné plány pre kultúru** alebo v rámci vonkajšej činnosti spoločné oznámenie s názvom **Stratégia EÚ pre medzinárodné kultúrne vzťahy¹⁶** z roku 2016 a závery Rady o strategickom prístupe EÚ k medzinárodným kultúrnym vzťahom a rámci pre činnosť z roku 2019¹⁷.

¹⁴ Pracovný dokument útvarov Komisie (2020) s názvom *Delivering on the UN's sustainable development goals – a comprehensive approach* (Plnenie cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja – komplexný prístup).

¹⁵ Európsky akčný rámec pre kultúrne dedičstvo: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5a9c3144-80f1-11e9-9f05-01aa75ed71a1>.

¹⁶ JOIN/2016/029 final:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=JOIN%3A2016%3A29%3AFIN>

¹⁷ Ú. v. EÚ 2019/C 192/04.

Politické opatrenia na úrovni EÚ a spolupráca v tejto oblasti sa zameriavajú na využívanie sily kultúry a kultúrnej rozmanitosti v záujme sociálnej súdržnosti a kvality života tak, že:

- podporujú účasť na kultúrnom živote, mobilitu umelcov a ochranu kultúrneho dedičstva,
- podporujú tvorbu pracovných miest v kultúrnych a kreatívnych sektoroch prostredníctvom umenia a kultúry vo vzdelávaní a podporovaním zručností a inovácií v kultúre,
- posilňujú medzinárodné kultúrne vzťahy prostredníctvom kultúry v záujme podpory udržateľného rozvoja a mieru.

Potreba chrániť a podporovať neodmysliteľnú hodnotu kultúry a umeleckého prejavu sa takisto zdôrazňuje v usmerňujúcich politických dokumentoch EÚ v oblasti kultúry. Strategický rámec pre spoluprácu a tvorbu politiky v oblasti kultúry na úrovni EÚ však možno ešte viac posilniť (ako sa uvádzalo v správe Komisie o pracovnom pláne pre kultúru na roky 2019 – 2022¹⁸) a kultúrny rozmer udržateľného rozvoja možno ešte viac zdôrazniť.

Pokiaľ ide o financovanie, program **Kreatívna Európa**¹⁹ na roky 2021 – 2027, jediný program EÚ, ktorý sa zameriava na kultúrne a kreatívne odvetvia, podporuje záväzok EÚ týkajúci sa cieľov udržateľného rozvoja OSN, najmä ich kultúrneho rozmeru v rámci všetkých troch podprogramoch. Investície z programu Kreatívna Európa sú určené na opatrenia, ktoré posilňujú kultúrnu rozmanitosť a reagujú na potreby kultúrnych a kreatívnych odvetví. **Horizontálnymi prioritami celého programu sú ekologizácia a začlenenie**, pričom sa neustále uvažuje o ďalšej ekologizácii programu Kreatívna Európa. Program Kreatívna Európa prispieva ku konkretizácii Zelenej dohody tým, že oceňuje kultúrne projekty, ktoré sa zaoberajú udržateľnosťou a environmentálnym aspektom vo svojej stratégii a v kultúrnych a kreatívnych odvetviach.

Podprogram Kultúra sa vzťahuje na iniciatívy kultúrnych a kreatívnych odvetví, ako napríklad iniciatívy podporujúce cezhraničnú spoluprácu, platformy, siete a umelecké preklady. Tieto iniciatívy zahŕňajú mechanizmy na zabezpečenie toho, aby kultúrne a kreatívne odvetvia ponúkali rozmanitosť, začlenenie a rovnosť pre všetkých a prispievali k opatreniam v oblasti klímy. Výzvy v rámci programu na roky 2021 až 2027, ktoré podporujú európske siete a kolaboratívne projekty, ako osobitnú prioritu zahŕňali **príspevok projektov k programu v oblasti udržateľnosti**. V rámci predchádzajúceho programu (2014 – 2020) sa vytvorili podmienky na podporu opatrení na miestnej úrovni a udržateľných postupov v *podprograme Kultúra*²⁰. Podporilo sa pritom veľké množstvo projektov zameraných na rodovú rovnosť, udržateľnosť a digitalizáciu²¹. Tieto projekty prispeli k zmierneniu vplyvu činností týchto sektorov na životné prostredie, podporovalo sa v rámci nich udržateľné mestské a vidiecke prostredie, rozvíjali sa nové vízie do budúcnosti a zvyšovala sa informovanosť. Riešia sa v rámci nich globálne problémy na

---

¹⁸ [COM\(2022\) 317 final](#).

¹⁹ [Kreatívna Európa](#).

²⁰ Existuje množstvo dobrých príkladov opatrení financovaných z programu Kreatívna Európa zameraných na udržateľnosť. Napríklad sieť Culture Action Europe vypracovala v spolupráci s medzinárodnou organizáciou Spojené mestá a miestna samospráva program s názvom Culture in Sustainable Cities. Learning with Culture 21 Actions. Cieľom tohto programu je dávať mestám príležitosti na účasť na vzdelávacom procese, aby mohli hodnotiť, navrhovať a vykonávať politiky v oblasti kultúry, ktoré prispievajú k udržateľnému rozvoju na miestnej úrovni.

²¹ Viac podrobností nájdete v brožúre, ktorá je k dispozícii na tomto odkaze:

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/aebc62b7-8fa5-11ec-8c40-01aa75ed71a1/language-en>.

miestnej alebo regionálnej úrovni, medzi ktoré patria: zdravie a kvalita života²², rodová rovnosť²³, modely výroby a spotreby (potravín)²⁴, znečistenie vôd²⁵, udržateľné bývanie²⁶, ako aj znižovanie nerovností medzi mestskými a vidieckymi oblasťami²⁷.

Do súčasného *podprogramu Kultúra* sa doplnil nový odvetvový prístup s cieľom **posilniť udržateľnosť konkrétnych odvetví** (kultúrne dedičstvo, architektúra, hudba, knižný sektor, dizajn, móda a kultúrny cestovný ruch) a prispieť k tomu, aby sa aj ony stali ekologickejšími, odolnejšími a inkluzívnejšími. V rámci tohto podprogramu sa takisto podporuje iniciatíva **Európske hlavné mestá kultúry**, ktorej cieľom je podporovať rozmanitosť kultúr v Európe, zdôrazňovať prvky, ktoré majú spoločné, a zvyšovať príspevok kultúry k dlhodobému rozvoju miest. Mestá s týmto titulom svoj projekt začleňujú do svojej celkovej stratégie a súčasťou ich úsilia sú čoraz častejšie úvahy o udržateľnosti, ako je podpora ekologickejších postupov v oblasti kultúry.

V oblasti vonkajších vzťahov **Platforma pre kultúrne vzťahy** podporuje spoluprácu medzi kultúrnymi a kreatívnymi odvetvami v Európe a vo svete tak, že na celom svete zvyšuje kapacitu delegácii EÚ zvyšuje kapacitu delegácii EÚ (cieľ udržateľného rozvoja 17: Partnerstvá pre ciele) s cieľom spolupracovať s prevádzkovateľmi v oblasti kultúry a riešiť hlavné výzvy pomocou kultúry (cieľ udržateľného rozvoja 8: Dôstojná práca a ekonomický rast a cieľ udržateľného rozvoja 11: Udržateľné mestá a komunity). Táto platforma takisto každoročne organizuje program Global Cultural Relations, v rámci ktorého sa stretáva 40 mladých predstaviteľov a profesionálov z oblasti kultúry z celého sveta (cieľ udržateľného rozvoja 10: Znižovanie rozdielov a cieľ udržateľného rozvoja 5: Rodová rovnosť).

V rámci programu Kreatívna Európa na roky 2021 – 2027 sa v **mediálnej a audiovizuálnej oblasti** zaviedli dve hlavné horizontálne priority: ekologizácia audiovizuálneho priemyslu a rozmanitosť a začlenenie pre audiovizuálny sektor. Ekologizácia a rozmanitosť sa uvádzali vo výzve na prekladanie návrhov vo všetkých schémach *podprogramu MEDIA* programu Kreatívna Európa. Uchádzači by mali predložiť stratégiu svojich postupov zameraných na ekologizáciu a stratégiu podpory rozmanitosti a začlenenia vo svojich činnostiach. Tieto stratégie sa vyhodnocujú ako súčasť kritérií pre udelenie

---

²² Cieľom projektu s názvom Birth cultures bolo napríklad zachovávať a predávať tradičné vedomosti o pôrode a materstve ako súčasť európskeho nehmotného kultúrneho dedičstva. Projekt názorne preukázal, že kultúra môže mať pákový efekt na zapojenie občanov v otázkach verejného zdravia.

²³ Mnohé financované projekty, ako napríklad projekt Keychange, sú zamerané na reštrukturalizáciu kultúrnych odvetví tak, aby sa dosiahla úplná rodová rovnosť, rovnaká odmena za rovnakú prácu, rovnaké pracovné podmienky a zviditeľnenie pre pracovníčky v tomto odvetví.

²⁴ Projekty, ako sú Creative food Cycles, The Table and the territory a The Mediterranean garden, sa zaoberali novými modelmi potravinárskej výroby, distribúcie a spotreby a vytvárali ich prototypy, pričom skúmali alternatívy konvenčného potravinárskeho reťazca. Zvyšuje sa tak v rámci nich informovanosť o strate biodiverzity.

²⁵ Cieľom projektu *Universal Sea – Pure or plastic* (Univerzálne more – čisté alebo plastové) bolo nájsť príležitosti, pri ktorých sa umenie spája s podnikaním, a zároveň sa v rámci neho podporovali kreatívne riešenia epidémie plastov v moriach a oceánoch.

²⁶ Sieť *Architects' Council of Europe* (Rada architektov Európy) sa usiluje o dosiahnutie cenovo dostupného a kvalitného bývania na európskej úrovni. Vďaka svojej lobistickej kapacite, zemepisnému pokrytiu a rozsiahlej práci v oblasti politiky táto sieť pomáha podporovať spoločné dobro a kvalitu života a ľudí a prírodu kladie do popredia vývoja v oblasti bývania a mestského prostredia v Európe a na vnútroštátnej úrovni.

²⁷ V rámci projektu *Smoties – Creative works with small and remote places* (Tvoriivé diela v rámci malých a odľahlých miest) sa uplatňujú metodiky dizajnérskeho myslenia pri transformácii odľahlých miest v Európe na lepšie obývateľné priestory zapojením miestnych obyvateľov do rozvoja kultúrnych a kreatívnych činností. V rámci projektu Cultures sa podporuje činnosť širokej škály aktérov (občanov, správ, miestnych združení), ktoré sa zaoberajú environmentálnymi otázkami a otázkami odolnosti miest.

financovania. Projekty vybrané v rámci pracovných programov na roky 2021 a 2022 priniesli informácie o tom, ako audiovizuálne spoločnosti a organizácie riešia tieto politické priority. Spomedzi vybraných projektov treba spomenúť projekt TheGreenShot, prvé digitálne riešenie s rozhraním v reálnom čase, prostredníctvom ktorého sa filmové komisie môžu spojiť s produkciami, ktoré natáčajú v ich regiónoch alebo mestách, alebo projekt Green Charter for Festivals podporený v kontexte výzvy festivalovej siete z roku 2022, ktorý iniciovala sieť festivalov Moving Images Open Border. Táto charta je nástroj na výpočet uhlíkovej stopy festivalov, ktorého účelom je na jednej strane informovať a stanovovať spoločné ciele pre udržateľnosť.

Okrem toho *medzisektorový podprogram* podporuje nadnárodnú politickú spoluprácu a prispieva k vykonávaniu iniciatívy **Nový európsky Bauhaus** s cieľom posilniť ekologický rozmer programu.

Nový pilotný projekt Európskeho parlamentu **Centrum pre európske dedičstvo** bude takisto prispievať k zelenej transformácii a bojovať proti zmene klímy a degradácii životného prostredia²⁸.

Strategické opatrenia alebo kľúčové príklady

- Úsilie vyvíjané pod vedením Komisie v oblasti postavenia a **pracovných podmienok umelcov a profesionálov z kultúrnych a kreatívnych odvetví** (štúdia EÚ, dialóg a správa Voices of Culture, pripravovaná správa a odporúčania skupiny v rámci OMK zloženej z odborníkov členských štátov v roku 2023), ktoré je zamerané na riešenie kľúčových otázok od postavenia umelcov, spravodlivosti a verejnej podpory, ako aj regulačného prostredia a sociálneho zabezpečenia po témy, ako sú rozvoj zručností a sloboda umeleckého prejavu.
- Opatrenia v oblasti **zmeny klímy a kultúrneho dedičstva**. Komisia viedla prácu skupiny odborníkov z členských štátov zameranú na [posilňovanie odolnosti kultúrneho dedičstva voči zmene klímy](#). Táto skupina vydala svoju správu v septembri 2022. Identifikujú sa v nej osvedčené postupy a inovačné opatrenia na ochranu kultúrneho dedičstva, a to hmotného aj nehmotného, pred zmenou klímy. Súčasťou boli odporúčania týkajúce sa toho, ako môže kultúrne dedičstvo prispieť k zmierneniu zmeny klímy a k boju proti nej v súlade so Zelenou dohodou. Komisia takisto dala vypracovať **štúdiu o ekologizácii programu Kreatívna Európa**. Jej cieľom je preskúmať, ako možno v rámci programu zaviesť environmentálne, udržateľné a proporčné opatrenia s cieľom posilniť jeho príspevok k zohľadňovaniu problematiky zmeny klímy a biodiverzity.
- Opatrenia na riešenie **účinkov digitálnej transformácie na kultúrnu a umeleckú rozmanitosť**, t. j. obchodné modely, vzťahy s publikom a posun v spôsoboch tvorby, výroby a spotreby. Koncom roka 2021 Komisia začala spolupracovať s expertmi na preskúmaní možnosti dobrovoľných usmernení pre zber a správu údajov o **digitálnom publiku** s osobitným zameraním na scénické umenie a kultúrne dedičstvo. V správe s názvom (Opätovné) zapojenie digitálneho publika v kultúrnych odvetviach z júna 2022²⁹ sa sumarizujú vedomosti získané z postupov súvisiacich s pandémiou COVID-19. Okrem toho sa na pozadí expertnej skupiny pre kultúrne dedičstvo³⁰ diskutovalo aj o **digitalizácii a kultúrnom dedičstve** so zameraním na digitálne vzdelávanie počas pandémie COVID-19. Predmetom boli skúsenosti s budovaním kapacít na prenesenie výstav, vzdelávacích programov a artefaktov do online priestoru a otázka publika, ktoré zažívalo únavu z kultúry.

²⁸ Výzva na predkladanie návrhov zverejnená v rámci tohto pilotného projektu zahŕňa túto prioritu: prispievať k zelenej transformácii a bojovať proti zmene klímy a degradácii životného prostredia: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/pppa-cult-2022-euheritagehub;callCode=null;freeTextSearchKeyword=;matchWholeText=true;typeCodes=1>.

²⁹ <https://voicesofculture.eu/2022/06/02/brainstorming-report-re-engaging-digital-audiences-challenges-and-opportunities/>.

³⁰ [Expertná skupina pre kultúrne dedičstvo |Kultúra a tvorivosť \(europa.eu\)](#).

- Iniciatíva Komisie **Music Moves Europe** (MME) je ďalším príkladom, ktorý podporuje sociálny a hospodársky rozmer udržateľného rozvoja. MME sa zameriava na posilnenie najväčších predností hudobného sektora: kreativity, rozmanitosti a konkurencieschopnosti. Jej špecifickými cieľmi je podporovať tvorivosť a inovácie, chrániť a zväčšovať rozmanitosť európskej hudby, pomáhať sektoru prispôbiť sa digitalizácii a podporovať jeho udržateľnosť, a to najmä po kríze COVID-19. V rámci iniciatívy MME sa Komisia usiluje o integrovaný prístup, ktorý zahŕňa ciele financovanie zo zdrojov EÚ (z programu Kreatívna Európa a iných zdrojov), politickú podporu, legislatívu a dialóg o potrebách a výzvach európskeho hudobného sektora. Na opatrenia súvisiace s udržateľnosťou boli zamerané viaceré nedávne výzvy. Od roku 2023 sa v rámci iniciatívy MME bude podporovať udržateľná distribúcia hudby.
- Medzi ďalšie príklady z jednotlivých sektorov patria projekty **Sustainable Theatres Alliance for Green Environmental Shift** (STAGES – Aliancia udržateľných divadiel) a **European Theatre Convention Network**, ktorých cieľom je dosiahnuť štruktúrovaný efekt na tento sektor a ekologizovať jeho hodnotový reťazec.
- **Systém šitý na mieru pre umelcov a profesionálov uľahčujúci ich cezhraničnú mobilitu – Kultúra hýbe Európou**³¹. Systém, v rámci ktorého sa udeľujú granty na mobilitu projektom jednotlivcov zameraným na medzinárodnú spoluprácu, profesionálny rozvoj, koprodukcii a spoločnú tvorbu, pri ktorom sa umelci a tvorcovia nabádajú, aby zvažili vplyv svojej mobility na životné prostredie a volili si udržateľnejšie dopravné prostriedky. Umelecké pobyty v rámci tohto systému môžu slúžiť na realizáciu projektov v súlade s hodnotami Nového európskeho Bauhausu.
- Nástroj **Perform Europe** spustený v roku 2021 na podporu inovatívnej, inkluzívnej a udržateľnej distribúcie a modelov turné v sektore scénického umenia.
- **Rodová rovnosť** v kultúre³²; Komisia financovala štúdiu o rodových rozdieloch v kultúrnych a kreatívnych odvetviach, ktorá bola uverejnená v septembri 2020³³. Pracovná skupina v rámci OMK členských štátov pre rodovú rovnosť v kultúrnych a kreatívnych odvetviach predložila v júni 2021 svoju záverečnú správu, ktorá obsahovala viacero odporúčaní pre tvorcov politiky a kultúrne a vzdelávacie inštitúcie³⁴. Zástupcovia kultúrnych a kreatívnych odvetví sa stretli v rámci štruktúrovaného dialógu Voices of Culture, aby diskutovali o rodovej rovnosti v kultúrnych a kreatívnych odvetviach, a svoju správu zverejnili vo februári 2020³⁵. Okrem toho boli v decembri 2020 prijaté závery predsedníctva o rodovej rovnosti v oblasti kultúry³⁶.
- Opatrenia v oblasti **kultúry a kvality života**, ktoré predstavujú dôležitú a novú otázku, najmä po kríze COVID-19. Komisia v súčasnosti vykonáva prípravnú akciu z Európskeho parlamentu s názvom Rozvoj politiky zdola nahor pre kultúru a dobrú kvalitu života v EÚ. Tento projekt, ktorý realizuje konzorcium európskych partnerov jeden a pol roka, sa zameriava na aktualizáciu výskumu na túto tému, v rámci ktorého sa mapujú najrelevantnejšie existujúce postupy, buduje sa kapacita

³¹ <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe/creative-europe-culture-strand/culture-moves-europe-mobility-for-artists-and-professionals#:~:text=Culture%20Moves%20Europe%20is%20a%20scheme%20that%20supports.It%20is%20part%20of%20Creative%20Europe%E2%80%99s%20Culture%20strand>.

³² Komisia podporuje rodovú rovnosť v kultúre z programu Kreatívna Európa (napríklad projekt Keychange a mentorský program MEWEM). Okrem toho sa v novom programe Kreatívna Európa na roky 2021 – 2027 vyžaduje, aby financované projekty náležite riešili začlenenie a nediskrimináciu s osobitným zameraním na rodovú rovnosť.

³³ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/92d621d1-bb99-11ec-b6f4-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-266388294>.

³⁴ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/36e9028b-c73b-11eb-a925-01aa75ed71a1/language-en>.

³⁵ <https://voicesofculture.eu/2019/05/14/gender-balance-in-the-cultural-and-creative-sectors/>.

³⁶ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13097-2020-INIT/en/pdf>.

miestnych aktérov s cieľom účinne využívať kultúru na zlepšovanie kvality života a zdravia, a to s osobitným zameraním na duševné zdravie. Okrem toho sieť ESPON nedávno vydala správu o kultúrnom dedičstve ako zdroji dobrých spoločenských podmienok v európskych regiónoch³⁷. Cieľom je vypracovať celoeurópsku metodiku a územnú analýzu vplyvov kultúrneho dedičstva na spoločnosť so zohľadnením aspektov, ako sú kvalita života a sociálne začlenenie. **Kultúrne dedičstvo ako kľúčová hodnota v predchádzaní krízam a budovaní mieru** (cieľ udržateľného rozvoja 16: Mier, spravodlivosť a silné inštitúcie). Úmyselné ničenie kultúrneho dedičstva sa vo všeobecnosti považuje za možný ukazovateľ alebo predzvesť budúceho hromadného násillia, keďže sa používa na likvidáciu histórie a artefaktov, ktoré sú kľúčové pre kultúru a identitu populácie. Ak k nemu dochádza systematicky a vo veľkom rozsahu, úmyselné ničenie kultúrneho dedičstva sa v Rímskom štatúte Medzinárodného trestného súdu vymedzuje ako vojnový zločin. Ničenie kultúrneho dedičstva zohráva významnú úlohu v prebiehajúcich konfliktoch v Sýrii, Iraku a Mali. Medzi príklady patria útoky na svätyne a mauzóleá v meste Timbuktu, ktoré v roku 2012 spáchali islamistické skupiny v severných regiónoch Mali. Závery Rady o **prístupe EÚ ku kultúrnemu dedičstvu v konfliktoch a krízach a špecializovanej koncepcii EÚ** obsahujú jasný politický a operačný rámec pre súdržnejší a viditeľnejší prístup EÚ ku kultúrnemu dedičstvu v záujme mieru (cieľ udržateľného rozvoja 16, cieľ udržateľného rozvoja 8: Dôstojná práca a ekonomický rast, cieľ udržateľného rozvoja 11: Udržateľné mestá a komunity). Konkrétne sa EÚ zaväzuje k inkluzívnemu, rovnakému a nediskriminačnému prístupu citlivému ku konfliktom. Pokiaľ ide o súčasnú situáciu na Ukrajine, Komisia podporuje ochranu ukrajinského kultúrneho dedičstva tak, že poskytuje núdzové ochranné vybavenie a podporuje digitálnu dokumentáciu ukrajinského kultúrneho dedičstva. Komisia takisto podporuje ukrajinských umelcov a profesionálov v oblasti kultúry. V septembri 2022 napríklad v rámci programu Kreatívna Európa zverejnila výzvu na podporu umelcov mimo krajiny a kultúrnych organizácií na Ukrajine s cieľom pripraviť ich na povojnovú obnovu ukrajinského kultúrneho sektora v strednodobom horizonte.

- V rámci prípravnej akcie **Európsky priestor pre kultúru** (2019 – 2023), ktorú vykonáva sieť národných kultúrnych inštitútov EÚ (EUNIC), sa testujú inovačné modely spolupráce vo vzťahoch v oblasti kultúry (cieľ udržateľného rozvoja 17: Partnerstvá pre ciele, cieľ udržateľného rozvoja 10: Znižovanie rozdielov) nadväzovaním rovnocenných partnerstiev medzi európskymi (členovia EUNIC a delegácie EÚ) a miestnymi partnermi v krajinách mimo EÚ na základe prierezových prioritných tém. V rámci týchto projektov sa prepájajú vzťahy v oblasti kultúry s udržateľným rozvojom napríklad tým, že sa podporujú opatrenia v oblasti klímy v Brazílii a v Mongolsku (cieľ udržateľného rozvoja 13: Opatrenia v oblasti klímy), podporujú sa miestne kultúrne sektory zotavujúce sa z následkov pandémie v Tanzánii a v Kamerune (cieľ udržateľného rozvoja 8: Dôstojná práca a ekonomický rast), zlepšuje sa prístup komunit so zdravotným znevýhodnením v Číne a v Uruguaji ku kultúre (cieľ udržateľného rozvoja 10: Znižovanie rozdielov) a inovuje sa v rámci digitálnej transformácie v Mexiku.

Pripravované opatrenia:

- možná **iniciatíva Komisie týkajúca sa strategického rámca EÚ pre kultúru** (nadväzujúca na výzvu Rady v pracovnom pláne EÚ pre kultúru na roky 2023 – 2026³⁸),
- **štúdia EÚ o ekologizácii programu Kreatívna Európa**, ktorá sa má uverejniť v roku 2023,
- **výročná správa o pokroku pri vykonávaní koncepcie pre kultúrne dedičstvo v konfliktoch a krízach**: zložka pre mier a bezpečnosť vo vonkajšej činnosti Európskej únie a súvisiace závery Rady,

³⁷ <https://www.espon.eu/HERIWELL>.

³⁸ Uznesenie Rady o pracovnom pláne EÚ pre kultúru na roky 2023 – 2026 z 29. novembra 2022; [st15381-en22.pdf \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R15381-en22.pdf).

- EÚ ako čestný hosť na **Medzinárodnom knižnom veľtrhu v Guadalajare**, ktorý sa bude konať **od 25. novembra do 3. decembra 2023** a ktorého tematickým zameraním bude okrem iného aj kultúra a udržateľný rozvoj,
- odborná príprava zameraná na rozvoj zručností, ktoré budú podľa predpokladov profesionáli z audiovizuálnej oblasti potrebovať na posudzovanie a plánovanie ekologickej produkcie. Ekologizácia je takisto pilierom siete Europa Cinemas, ktorá bude podporovať inovačné projekty spomedzi malých sietí kín s cieľom podporovať udržateľnosť v sektore premietania.

B. Regionálna a mestská politika

Rámec politiky a hlavné priority

V rámci politiky súdržnosti EÚ, najmä prostredníctvom Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR), sa tradične uznávajú **investície do kultúry ako kľúčová hnacia sila územného rozvoja a sociálnej súdržnosti**. Bohaté kultúrne dedičstvo Európy posilňuje európsku identitu a podporuje spoločné európske hodnoty, aktívne občianstvo, začlenenie a interkultúrny dialóg. Kultúrne a kreatívne odvetvia sú kľúčovým prvkom regionálnej hospodárskej konkurencieschopnosti a atraktívnosti, pričom kultúrne dedičstvo je kľúčový prvok imidžu a identity miest a regiónov a často je stredobodom mestského cestovného ruchu.

Politika súdržnosti EÚ umožňuje členským štátom, regionálnym a miestnym orgánom využívať kultúru ako nástroj na územných hospodársky a sociálny rozvoj, začlenenie a inovácie, v rámci ktorých môžu komunity a územia využívať endogénne domáce kultúrne hodnoty na zvýšenie rastu a zároveň aj znižovanie nerovností. Podpora kultúry a kultúrneho dedičstva z EFRR sa zakladá na myšlienke miestne orientovaných integrovaných prístupov, ktoré podporujú územný a mestský rozvoj, sociálne začlenenie a nabádajú verejnosť k účasti.

Politika súdržnosti na roky 2021 – 2027 sa bude **zameriavať na udržateľnosť a digitálne skvalitňovanie zážitkov spojených s kultúrnym dedičstvom. Patrí k tomu transformácia a budúca odolnosť kultúrnych a kreatívnych odvetví**, ako aj podpora kultúrneho dedičstva v súlade s najvyššími štandardmi s cieľom integrovať sociálne začlenenie, udržateľnosť a občiansku účasť prostredníctvom kultúry. Kultúrne a kreatívne odvetvia môžu využívať investície v rámci všetkých piatich cieľov politiky súdržnosti, a to aj prostredníctvom nového špecifického cieľa EFRR³⁹ zameraného na posilnenie úlohy kultúry, riešenie sociálno-ekonomických výziev alebo ako súčasť územných stratégií v rámci politického cieľa 5 „Európa bližšie k občanom“, v programoch v rámci pilierových cieľov „Investovanie do rastu a zamestnanosti“ a „Európska územná spolupráca (Interreg)“. Okrem toho možno podporovať kultúru v rámci špecifického cieľa Interreg, najmä „lepšieho riadenia spolupráce“. **Cezhraničná spolupráca v oblasti kultúrneho a prírodného dedičstva je často prínosná, keďže mnohé lokality prírodného dedičstva majú cezhraničný charakter.** Cezhraničná spolupráca umožňuje integrovaný, udržateľný prístup napríklad k pútnickým cestám, udržateľným chodníkom v lokalitách prírodného dedičstva a ďalším.

Strategické opatrenia a kľúčové príklady

V rámci toho **rozsah financovania podpory kultúrneho rozmeru udržateľného vývoja z politiky súdržnosti zahŕňa tieto opatrenia:**

³⁹ Novinkou zavedenou v rámci politiky súdržnosti na roky 2021 – 2027 je špecifický cieľ EFRR zameraný na posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v hospodárskom rozvoji, sociálnom začlenení a sociálnej inovácii v rámci politického cieľa 4 „Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa“, v rámci ktorého je k dispozícii široká podpora, pričom sa nevyklučujú možnosti financovania v rámci iných cieľov politiky súdržnosti EÚ.

- Opatrenia zamerané na kultúrny sektor na posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v hospodárskom rozvoji, sociálnom začlenení a sociálnej inovácii so zohľadnením potrebnej digitálnej a zelenej transformácie kultúrneho odvetvia a odvetvia cestovného ruchu, odolnosti a dlhodobej environmentálnej, sociálnej a finančnej udržateľnosti.
- Opatrenia týkajúce sa inovácií a využívania nových technológií v kultúre, podpora rastu a konkurencieschopnosti MSP v kultúrnom sektore, rozvoj, testovanie a pilotné skúšanie nových digitálnych služieb, produktov a riešení (napr. na digitalizáciu kultúrneho dedičstva) alebo rozvoj zručností inteligentnej špecializácie (ak je kultúra sektor zvolený v stratégii pre inteligentnú špecializáciu daného regiónu alebo členského štátu).
- Opatrenia na podporu energetickej účinnosti, energie z obnoviteľných zdrojov, odpadového hospodárstva, obehového hospodárstva, zelenej infraštruktúry a prispôsobenie sa zmene klímy s cieľom znížiť environmentálnu a klimatickú stopu kultúrnych a kreatívnych odvetví a kultúrnych lokalít v súlade s príslušnými strategickými rámcami.
- Podpora udržateľnej dopravnej infraštruktúry prispievajúcej k udržateľnému cestovnému ruchu a prístup ku kultúre ako súčasť príslušných dopravných plánov.
- Opatrenia, ktorými sa podporuje kultúra prostredníctvom stratégie územného a mestského rozvoja, za ktoré zodpovedajú územné orgány a do ktorých sa zapájajú miestne zainteresované strany a miestne komunity. V prípade miest a funkčných mestských oblastí je 8 % finančných prostriedkov vyčlenených na udržateľný mestský rozvoj, pri ktorom môže byť kultúra hlavnou hnacou silou.
- Výber 20 návrhov projektov, ktoré získajú podporu a odborné znalosti na inkubáciu inšpirujúcich, miestne orientovaných transformačných projektov v rámci Nového európskeho Bauhausu. Vybrané projekty sa zaoberajú rôznymi témami, ako napríklad: obnova budov/verejných priestorov v duchu obehovosti, chránené a transformované kultúrne dedičstvo, cenovo dostupné riešenia v oblasti bývania a integrovaná obnova mestských a vidieckych priestorov⁴⁰.
- Šesť inovačných opatrení v oblasti kultúry a kultúrneho dedičstva vybraných v rámci piatej výzvy týkajúcej sa mestských inovačných opatrení⁴¹.
- Prvá výzva v rámci Európskej mestskej iniciatívy – mestské inovačné opatrenia sa bude zameriavať na Nový európsky Bauhaus vrátane ochrany a transformácie kultúrneho dedičstva.
- Pilotný projekt zameraný na ochranu a podporu kultúry v najvzdialenejších regiónoch EÚ⁴², ako aj zámorských krajín a území: cieľom je podporovať bohaté kultúrne dedičstvo týchto regiónov a území prostredníctvom konferencií, komunikačných výmen, podujatí a výstav zameraných na šírenie umeleckých diel a podporu kultúrnej výmeny prostredníctvom mobility profesionálov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach.
- Jedno zo 14 partnerstiev v rámci medzivládneho úsilia vyvíjaného v rámci **Urbánnej agendy pre EÚ** sa venuje **kultúre a kultúrnemu dedičstvu**. Cieľom partnerstva pre kultúru a kultúrne dedičstvo je zlepšovať správu historického zastavaného prostredia európskych miest, podporovať kultúru a chrániť kvalitu mestskej krajiny a dedičstva.

⁴⁰ Miestne iniciatívy v rámci Nového európskeho Bauhausu: https://c.ramboll.com/local-support-new-european-bauhaus?utm_source=direct-email&utm_medium=email&utm_campaign=nebop .

⁴¹ <https://uia-initiative.eu/en/theme/culture-and-cultural-heritage>.

⁴² Do EÚ patrí deväť najvzdialenejších regiónov, v ktorých býva 4,8 milióna občanov: Francúzska Guyana, Guadeloupe, Martinik, Mayotte, ostrov Réunion a Svätý Martin (Francúzsko), Azory a Madeira (Portugalsko) a Kanárske ostrovy (Španielsko). V súlade s článkom 349 ZFEÚ osobitné ustanovenia v právnych predpisoch EÚ pomáhajú týmto regiónom riešiť hlavné výzvy, ktorým čelia v dôsledku svojej odľahlosti, izolovanosti a malej veľkosti.

- Nové partnerstvo Urbánnej agendy pre EÚ sa bude zameriavať na tému **udržateľného cestovného ruchu**.
- Okrem finančnej podpory dostupnej v rámci hlavného programu a programu spolupráce sa kultúra a udržateľný rozvoj takisto všeobecne uznávajú v **makroregionálnych stratégiách EÚ: stratégia EÚ pre podunajskú oblasť, stratégia EÚ pre región Baltského mora, stratégia EÚ pre alpský región, stratégia EÚ pre región Jadranského a Iónskeho mora**. Všetky tieto opatrenia a ciele sú dôležité vzhľadom na všeobecné regionálne politiky a celkové politiky EÚ v oblasti kultúry a udržateľného rozvoja, keďže vytvárajú prepojenia a synergie medzi programami a iniciatívami, ako aj medzi zainteresovanými stranami z krajín EÚ a partnerských krajín/krajín mimo EÚ.
- V rámci prebiehajúcich rokovaní o programe na roky 2021 – 2027 **je prioritou integrácia Nového európskeho Bauhausu v programoch súdržnosti členských štátov**. Táto iniciatíva sa považuje za **cieľ v dohodách o strategickom partnerstve a príslušných operačných programoch každého členského štátu**.

Pripravované opatrenia:

- vyhlásenie **výzvy v rámci Európskej mestskej iniciatívy týkajúcej sa nového európskeho Bauhausu** na jeseň 2022,
- pokračujúca podpora kultúry a kultúrneho dedičstva v programoch a makroregionálnych stratégiách **Európskej územnej spolupráce (Interreg)**,
- spustenie **nového partnerstva Urbánnej agendy pre EÚ** zameraného na **cestovný ruch**.

C. Vnútorne záležitosti a vonkajšia bezpečnosť

Kľúčové priority a strategické opatrenia

Krádež a rabovanie lokalít kultúrneho dedičstva a obchodovanie s kultúrnymi objektmi je veľkým a lukratívnym zdrojom príjmov organizovanej trestnej činnosti, a to niekedy aj teroristov a strán konfliktu. Predmety kultúrnej hodnoty sú mimoriadne zraniteľné voči obchodovaniu v konfliktoch a krízových regiónoch, ako sú Ukrajina a Blízky východ. Táto činnosť môže viesť k úplnému alebo čiastočnému zničeniu ukradnutých alebo ukoristených predmetov, ako aj lokalít kultúrneho dedičstva, náboženských budov, archeologických lokalít atď. Tie majú veľkú hodnotu pre identitu miestnej populácie, keďže uchovávajú historickú, kultúrnu a spoločenskú pamäť, často dokonca na pôvodnom mieste jej vzniku. Dobře chránené kultúrne dedičstvo prispieva k rozvojovému procesu vytváraním príležitostí na vzdelávanie a pracovné miesta, priestoru na dialóg medzi rôznymi spoločenskými skupinami a posilnením hlasu marginalizovaných komunít a ich pocitu príslušnosti.

Ničenie kultúrneho dedičstva preto môže nielen výrazne poškodiť kolektívnu pamäť spoločnosti, ale aj odňať komunite zdroj príjmu, napríklad v prípade zničenia turistických atrakcií (lokality kultúrneho dedičstva, múzea atď.).

V súlade so stratégiou EÚ pre bezpečnostnú úniu na rok 2020 a stratégiou EÚ na boj proti organizovanej trestnej činnosti na roky 2021 – 2025 Komisia v súčasnosti pripravuje akčný plán na boj proti obchodovaniu s predmetmi kultúrnej hodnoty. Cieľom je bojovať proti obchodovaniu s predmetmi kultúrnej hodnoty a chrániť ich pred zničením v dôsledku trestnej činnosti. Na tomto pozadí sa akčný plán bude zaoberať rôznymi aspektmi boja proti obchodovaniu s predmetmi kultúrnej hodnoty vrátane budovania kapacít orgánov na presadzovanie práva a súdnych orgánov, aby dokázali lepšie odhaľovať a trestať prípady obchodovania, na zvyšovanie výsledovateľnosti predmetov kultúrnej hodnoty, zlepšenie

ochrany predmetov kultúrnej hodnoty pred obchodovaním a rabovaním a spoluprácu s tretími krajinami, v ktorých dochádza k rabovaniu, s osobitným zameraním na krajiny trpiace konfliktmi a krízami. Medzi ďalšie aspekty patria zvyšovanie informovanosti o potrebe chrániť predmety kultúrnej hodnoty a o škode na kultúrnom dedičstve, ku ktorej môže dôjsť pri obchodovaní s predmetmi kultúrnej hodnoty.

Pripravované opatrenia:

- Využívanie sociálnych cieľov a hospodárskej pridanej hodnoty prostredníctvom boja proti trestnej činnosti a nezákonnému obchodovaniu a sprostredkovania pocitu zodpovednosti miestnych komunít.
- Prijatie **akčného plánu na boj proti nezákonnému obchodovaniu s predmetmi kultúrnej hodnoty v roku 2022** zameraného na riešenie rôznych aspektov boja proti obchodovaniu s predmetmi kultúrnej hodnoty a ich ochranu pred poškodením v dôsledku trestnej činnosti.

D. Zamestnanosť, sociálne záležitosti a začlenenie

Politické priority a strategické opatrenia

Jednou z kľúčových rámcových iniciatív je **stratégia v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím**⁴³. Jej cieľom je dosiahnuť väčší pokrok v zabezpečovaní plnej účasti osôb so zdravotným postihnutím, a to aj v oblasti kultúry. Táto stratégia bude usmerňovať opatrenia členských štátov, ako aj inštitúcií EÚ. Prístupnosť je faktorom umožňujúcim uplatňovanie práv a predpokladom pre plnú účasť osôb so zdravotným postihnutím v rovnakej miere ako ostatných. V súlade so stratégiou **by bolo relevantným cieľom pre kultúru zamerať sa na prístupnosť kultúrnych podujatí a kultúrnych produktov a podporovať umelecké diela osôb so zdravotným postihnutím**. Cieľom tejto stratégie je dosiahnuť pokrok vo všetkých oblastiach Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím⁴⁴, ktorého stranou je EÚ a všetky členské štáty EÚ. Dohovor je právne záväzným nástrojom v oblasti ľudských práv, ktorým sa stanovujú minimálne štandardy pre práva osôb so zdravotným postihnutím.

Komisia zriadila rámec na monitorovanie vykonávania tejto stratégie. Takisto poskytne vstupné údaje pre európsky semester, sociálny prehľad EÚ a vykonávanie cieľov udržateľného rozvoja. Do roku 2023 sa vypracujú nové ukazovatele zdravotného postihnutia, ktoré budú podporovať ukazovatele pre sociálny prehľad, európsky semester a ciele udržateľného rozvoja.

Komisia v rámci tejto stratégie podporuje umelecké diela osôb so zdravotným postihnutím a zvyšuje ich viditeľnosť. Takisto sa usiluje dosiahnuť, aby boli kultúrne dedičstvo a všetky aktivity v oblasti kultúry dostupné osobám so zdravotným postihnutím, a to prostredníctvom podpory z finančných zdrojov EÚ, ako je program Kreatívna Európa. Komisia takisto:

- podporila štúdiu⁴⁵ v rámci rozsiahleho projektu **Europe Beyond Access**⁴⁶, ktorá sa venuje (nedostatočným) vedomostiam začleňujúcich riadiacich pracovníkov v oblasti kultúry a) o práci umelcov so zdravotným postihnutím; b) o tom, ako im sprístupniť svoje programy; ako aj c) o tom, ako sprístupniť svoje programy osobám so zdravotným postihnutím,

⁴³ [Únia rovnosti: stratégia v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 – 2030 – Zamestnanosť, sociálne záležitosti a začlenenie – Európska komisia \(europa.eu\)](#).

⁴⁴ <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>.

⁴⁵ [Čas konat': Ako chýbajúce vedomosti v kultúrnom odvetví vytvárajú prekážky pre umelcov a publikum so zdravotným postihnutím – Disability Arts International](#).

⁴⁶ [Europe Beyond Access – Disability Arts International](#).

- podporuje rozvoj prístupného cestovného ruchu, najmä pokiaľ ide o mestá, a to prostredníctvom ocenenia Európske hlavné mesto inteligentného cestovného ruchu.

Cieľom tejto stratégie je zabezpečiť, aby sa osoby so zdravotným postihnutím mohli zúčastňovať na kultúrnom živote v rovnakej miere ako ostatní v súlade s Dohovorom o právach osôb so zdravotným postihnutím. Komisia vyzýva členské štáty, aby propagovali a podporovali **kultúrnu a kreatívnu činnosť a umenie pre osoby so zdravotným postihnutím** a zvyšovali informovanosť. Vďaka tomu tak budú osoby so zdravotným postihnutím viditeľné prostredníctvom výstav a vystúpení a budú mať prístup k väčšiemu množstvu vystúpení, festivalov, umeleckých zbierok a múzeí. Ako pilotný projekt bol v rokoch 2016 – 2018 v ôsmich členských štátoch zavedený preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím (Belgicko, Cyprus, Estónsko, Fínsko, Malta, Rumunsko, Slovinsko a Taliansko) a aj po jeho skončení bude preukaz naďalej fungovať a bude sa uznávať v týchto ôsmich krajinách. V **štúdiu hodnotiacej vykonávanie pilotnej akcie týkajúcej sa preukazu EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím a súvisiace výhody**⁴⁷ sa identifikoval potenciál opatrení vo väčšom rozsahu, pričom priniesla dôkazy o tom, že okrem iného došlo k relatívne skromnému zvýšeniu kultúrnej, voľnočasovej a športovej účasti a účasti na cestovnom ruchu v zahraničí. Komisia plánuje preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím rozšíriť.

Okrem toho bolo v kontexte európskeho Paktu o zručnostiach v roku 2022 zriadené partnerstvo na podporu zručností v kultúrnych a kreatívnych odvetviach.

Pripravované opatrenia:

- Prebiehajúca kampaň Komisie⁴⁸ **Together for Rights** (do marca 2023) zameraná na zvyšovanie informovanosti o kľúčových aspektoch stratégie, ktorá zahŕňa kultúru a pri vypracúvaní sa konzultuje s osobami so zdravotným postihnutím a organizáciami, ktoré ich zastupujú, ako aj s umelcami.
- Návrh Komisie, aby sa do konca roka 2023 rozšíril preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím tak, aby sa uznával vo všetkých členských štátoch, pričom sa nadviaže na skúsenosti s prebiehajúcim pilotným projektom a na európsku parkovaciu kartu pre osoby so zdravotným postihnutím.
- Ďalší rozvoj a podpora odvetvových partnerstiev v rámci Paktu o zručnostiach v rámci Európskeho roka pre zručnosti 2023.

E. Spravodlivosť, práva spotrebiteľov a rodová rovnosť

Rámec politiky, hlavné priority a súčasné opatrenia

Komisia v roku 2020 prijala **strategický rámec EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov**. Stanovuje sa v ňom komplexný prístup založený na troch pilieroch, ktorý dopĺňa sociálne a ekonomické začlenenie podporovaním rovnosti a posilňovaním účasti.

Tento rámec zahŕňa ciele na úrovni EÚ a kvantitatívne hlavné ciele týkajúce sa boja proti protirómskemu zmýšľaniu a diskriminácii, znižovania chudoby a sociálneho vylúčenia, podporovania účasti a zvyšovania účinného rovnakého prístupu rómskeho obyvateľstva k vzdelávaniu, zamestnanosti, zdravotníctvu a bývaniu. V oblasti kultúry zahŕňa operačný cieľ spočívajúci v **podpore informovanosti o rómskej histórii, kultúre, uznaní a zmierení**. Ukazovatele pre tento cieľ by sa mohli týkať **informovanosti celkovej populácie o rómskej histórii, literatúre, umení, kultúre, hudbe a politike**, účasti celkovej

⁴⁷ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8407&furtherPubs=yes>.

⁴⁸ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1556>.

populácie na rómskych kultúrnych festivaloch a iných verejných podujatiach, vedomostí o rómskom jazyku a informovanosti o rómskom holokauste.

Členské štáty potvrdili svoj záväzok podporovať rovnosť a začlenenie Rómov jednohlasným prijatím odporúčania Rady o rovnosti, začleňovaní a účasti Rómov. Stanovujú sa v ňom špecifické opatrenia, ktoré majú zahrnúť do svojich **národných strategických rámcov pre Rómov**. Medzi tieto opatrenia patrí zvyšovanie povedomia učiteľov a ostatných zamestnancov škôl o rómskej histórii a kultúre, podpora sociálnej, hospodárskej, politickej, kultúrnej a občianskej účasti Rómov a podpora informovanosti o rómskych kultúrach, jazyku a histórii vrátane pamiatky rómskeho holokaustu.

Komisia podporuje **pozitívne príbehy a rómske vzory** a zvyšuje informovanosť o rómskej histórii a kultúre vrátane podujatia na zvyšovanie informovanosti o rómskom jazyku usporiadaného v rámci Rómskeho týždňa EÚ 2022, ktorý organizuje Európsky parlament. Takisto podporuje príslušné činnosti v rámci programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty⁴⁹.

Vo všeobecnejšej rovine prebiehajú činnosti zamerané na vykonávanie **akčného plánu EÚ na boj proti rasizmu** a v oblasti **dialógu medzi náboženstvami**, a to najmä prostredníctvom stratégie EÚ pre boj proti antisemitizmu a podporu židovského života.

Pripravované opatrenia:

- **národné strategické rámce pre Rómov**, ktoré majú členské štáty vykonať do roku 2030, vrátane opatrení na podporu informovanosti o rómskom umení, rómskej histórii a kultúre,
- **posúdenie národných strategických rámcov**, ktoré má Komisia uverejniť na jeseň 2022, v ktorom sa zhrnú záväzky prijaté členskými štátmi a poskytnú sa usmernenia o prípadných potrebných zlepšeniach,
- pokračujúca podpora **činností na zvyšovanie informovanosti o rómskej histórii a kultúre a podpora pravdy a zmierenia** v rámci programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty,
- pokračujúca podpora **činností na zvyšovanie informovanosti o židovskom živote a dedičstve vzhľadom na pamiatku holokaustu** v rámci programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty.

F. Nový európsky Bauhaus a jeho horizontálny rozmer pre udržateľnosť podnecovanú kultúrou

V posledných rokoch vznikla potreba bojovať proti hlavnej výzve zmeny klímy spolu s následkami pandémie koronavírusu. Potvrдил sa systematický význam kultúry a kultúrnych odvetví v rámci reakcie na potenciálne rušivé účinky zelenej a digitálnej transformácie ako pozitívnych prvkov umožňujúcich udržateľnú transformáciu spoločnosti.

Nový európsky Bauhaus je prierezovou iniciatívou, ktorej cieľom je zrealizovať zelenú transformáciu riešením globálnych výziev pomocou miestne orientovaných a inovačných riešení. Tieto riešenia v sebe spájajú hodnoty udržateľnosti, začlenenia a estetiky. Tento trojuholník zaručuje, že plánované riešenia budú riešiť širokú škálu rozmerov zároveň. Tieto rozmery zahŕňajú nielen environmentálny aspekt, cenovú dostupnosť a prístupnosť, ale aj potreby a ambície presahujúce funkčnosť, aby sa zaručila kvalita skúseností pre všetkých. Inovačný potenciál tejto iniciatívy spočíva vo viacúrovňových, participatívnych a transdisciplinárnych prístupoch, ktoré musia byť súčasťou procesu spoločnej tvorby a vykonávania. Zahŕňa to mnohé oblasti politiky, disciplíny a aktérov, ktorí majú spoločne vyvíjať nové metódy

⁴⁹ [program Občania, rovnosť, práva a hodnoty | Európska komisia \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-operations/infographic-123446.pdf).

zamerané na dosiahnutie transformácie po všetkých stránkach života občanov: miesta v praxi, výroby, služby, ekosystémy, spôsoby zmýšľania a správania. V oznámení Komisie s názvom Nový európsky Bauhaus⁵⁰ sa zdôrazňuje základná úloha kultúry v riešení výziev v oblasti udržateľnosti a podpore pozitívnej transformácie spoločnosti. Umelci a aktéri z oblasti kultúry zohrávajú kľúčovú úlohu v zmene paradigmy smerom k novému správaniu a hodnotám.

V oznámení sa takisto uvádza zámer vytvoriť podporný rámec Nového európskeho Bauhausu integrovaný do cieľov udržateľného rozvoja a relevantných politík a iniciatív EÚ. Takmer dva roky po jej spustení bola táto iniciatíva integrovaná naprieč politikami a programami EÚ (program Horizont Európa, LIFE, EFRR, program Digitálna Európa, Erasmus+, program Kreatívna Európa, Európsky zbor solidarity a program pre jednotný trh).

Táto iniciatíva spája rozmanitú, živú a neustále rastúcu komunitu zloženú z viac ako 500 partnerov a prispievateľov zo sieťových organizácií, z miestnych mimovládnych organizácií, podnikov a verejných orgánov. Laboratórium Nového európskeho Bauhausu ako jeden z kľúčových nástrojov zriadených v rámci Nového európskeho Bauhausu vytvára priestor ako skúšobné zariadenie pre inovačné modely spolupráce. Komunita Nového európskeho Bauhausu spolupracuje na vytváraní nástrojov, rámcov a podmienok umožňujúcich zelenú transformáciu, ktoré prinesú hmatateľnú transformáciu a inovačné riešenia v praxi. Od apríla 2022 bolo v Laboratóriu Nového európskeho Bauhausu začatých už osem opatrení, z ktorých tri spustila samotná komunita Nového európskeho Bauhausu.

Strategické opatrenia a kľúčové príklady

Spomedzi širokej škály opatrení v rámci Nového európskeho Bauhausu, ktoré prispievajú k plneniu cieľov udržateľného rozvoja, je vhodné zdôrazniť tieto:

- Šesť projektov vybraných v rámci výzvy zameranej na vývoj „vlajkových demonštračných projektov“, ktoré sa majú zaoberať témami, ako je obnova budov, obehovosť, umenie, kultúrne dedičstvo, vzdelávanie, inteligentné mestá, obnova miest a vidieka a ďalšie. Popri tom, ako sa tieto projekty budú šíriť naprieč Európou, prinesú širokú škálu výsledkov, ktoré možno prispôbiť a replikovať pri podobných činnostiach v Európe a za jej hranicami, s cieľom podnecovať budúce projekty.
- Laboratórium Nového európskeho Bauhausu je virtuálnym priestorom, v ktorom sa komunita Nového európskeho Bauhausu stretáva, aby navrhovala konkrétne a hmatateľné projekty. Projekty Laboratória Nového európskeho Bauhausu majú dva ciele: a) vytvoriť podmienky umožňujúce zelenú transformáciu; b) vyvolať hmatateľnú transformáciu v praxi. Laboratórium Nového európskeho Bauhausu sa riadi agendou pod vedením Komisie, ktorú v súčasnosti odráža päť projektov pod vedením Komisie⁵¹. Takisto organizuje iniciatívy pod vedením komunity a v súčasnosti podporuje prvý súbor inovačných projektov z komunity Nového európskeho Bauhausu, ktoré sa zameriavajú na konkrétne zmeny na konkrétnych miestach.

Pripravované opatrenia:

– pokračujúca podpora iniciatívy Nového európskeho Bauhausu **mobilizáciou programov financovania EÚ,**

⁵⁰ [Oznámenie Komisie s názvom Nový európsky Bauhaus.](#)

⁵¹ Ide o tieto projekty pod vedením Komisie: stratégia označovania, pilotný projekt spoločného financovania zo zdrojov financovania filantropickej činnosti, hromadné financovanie a financovanie z verejných zdrojov, regulačná analýza a experimentovanie, transformácia vzdelávacích priestorov.

- podpora iniciatív zdola nahor pochádzajúcich z **komunity Nového európskeho Bauhausu**, a to aj prostredníctvom Laboratória Nového európskeho Bauhausu,
- postupné rozvíjanie dialógu a spolupráce s krajinami mimo EÚ **spoločným využívaním a testovaním koncepcie Nového európskeho Bauhausu presahujúcim hranice EÚ**.

G. Politika EÚ v oblasti medzinárodných partnerstiev a rozvoja

Rámec politiky a hlavné priority

Úsilie Komisie v oblasti medzinárodných partnerstiev usmerňuje spoločné oznámenie s názvom *Stratégia EÚ pre medzinárodné kultúrne vzťahy*. Identifikujú sa ňom tri hlavné oblasti činnosti:

- podpora kultúrneho dialógu a dialógu medzi náboženstvami s cieľom zlepšovať kultúrnu pluralitu a vzájomné porozumenie, úctu k rozmanitosti, rovnosti a k ľudským právam,
- podpora kultúrnych a kreatívnych odvetví, ktoré ponúkajú príležitosti na hospodársky rast a príležitosti v oblasti pracovných miest,
- uľahčovanie spolupráce v oblasti kultúrneho dedičstva, ktorá spája komunity a ľudí, posilňuje ich zmysel pre identitu a podporuje udržateľný cestovný ruch.

Komisia aktívne pracuje na projektoch a opatreniach, ktoré majú veľký vplyv na hospodársky rozmer rozvoja.

Strategické opatrenia a kľúčové príklady

Medzi kľúčové príklady patria:

– **Podpora ukazovateľov UNESCO na rok 2030**

V rámci tohto projektu sa vykonávajú pilotné činnosti zamerané na vymedzenie a vypracovanie rámca tematických ukazovateľov UNESCO Culture|2030. Cieľom je merať a monitorovať úlohu a príspevok kultúry k vykonávaniu Agendy 2030 OSN.

V rámci projektu sa testujú a vylepšujú tematické ukazovatele, ktoré budú používať krajiny a mestá, ktoré chcú zdôrazniť príspevok kultúry k udržateľnému rozvoju vo svojich dobrovoľných národných správach a dobrovoľných miestnych preskúmaniach. Výsledky projektu budú predložené na medzinárodných fórach, aby sa zabezpečilo rozsiahle využívanie všetkými zainteresovanými stranami.

Medzi príklady ďalších prebiehajúcich iniciatív patria:

- **Nástroj susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce (NDICI)**, v rámci ktorého sa podporujú iniciatívy v oblasti kultúry a udržateľného rozvoja pochádzajúce od partnerov z krajín mimo EÚ na vnútroštátnej, regionálnej a svetovej úrovni,
- **program ACP-EU Culture**, v rámci ktorého sa podporujú umelci a umelecké diela z krajín skupiny afrických, karibských a tichomorských štátov,
- **iniciatíva týkajúca sa inovačného financovania pre kultúru**, v rámci ktorej sa podporuje prístup kultúrnych a kreatívnych odvetví k finančným prostriedkom a zlepšovanie ich podnikateľských kapacít,
- **koridory dedičstva hodvábnej cesty v strednej Ázii, Afganistane a Iráne – medzinárodný rozmer Európskeho roku kultúrneho dedičstva**, spoločná kolaborácia, ktorú spustili EÚ a UNESCO v októbri 2018 s cieľom zvýšiť príspevok kultúry k udržateľnému rozvoju prostredníctvom rozvoja cestovného ruchu orientovaného na dedičstvo zameraného na

vysokokvalitné zážitky návštevníkov koridorov dedičstva hodvábanej cesty v prijímajúcich krajinách,

- **Procultura – podpora zamestnanosti a generácie príjmov v kultúrnych odvetviach hudby, scénického umenia** a literatúry a vydavateľskej činnosti pre deti a mladých ľudí v lusofónnej Afrike (krajiny PALOP) a vo Východnom Timore,
- **iniciatíva týkajúca sa budovania identity a spoločného využívania výsledkov podnikov**, ktorá sa zameriava na boj proti viacerým základným príčinám zraniteľnosti a nelegálnej migrácie tým, že sa v rámci nej posilňujú výrobné odvetvia prispievajúce k budovaniu identity, ako sú kultúrne a kreatívne odvetvia a priemysel, riešia sa hodnotové reťazce trhov s výrobkami životného štýlu a produkty ich tvorivej činnosti sa spoločne využívajú vďaka prístupu na nové trhy,
- **CreatiFI**, v rámci ktorého sa podporujú kultúrne a kreatívne odvetvia v oblasti prístupu k finančným prostriedkom, a to prostredníctvom záruk a pôžičiek, a budovanie kapacity pre finančných sprostredkovateľov v krajinách skupiny afrických, karibských a tichomorských štátov,
- **odborný nástroj EÚ a UNESCO** – projekt, v rámci ktorého sa podporujú mechanizmy technickej pomoci a partnerské mechanizmy na výmenu vedomostí a osvedčených postupov s cieľom posilňovať politiky a inštitucionálne prostredie pre kultúrne a kreatívne odvetvia; jeho cieľom je zabezpečiť udržateľné systémy riadenia kultúry, prispieť k rozvoju kultúrnych a kreatívnych odvetví, ktoré prispievajú inkluzívnemu spoločenskému a hospodárskemu rozvoju a znižovaniu chudoby.

Pripravované opatrenia:

- podpora politík v oblasti kultúry a inštitucionálneho prostredia pre kultúrne a kreatívne odvetvia, zhromažďovanie dôkazov na účely **rozvoja kultúrnych tematických ukazovateľov a politík**,
- podpora **spolupráce** medzi Afrikou a Európou v **oblasti kultúry** a podpora kultúrneho dedičstva v subsaharskej Afrike v **záujme udržateľného rozvoja, mieru, pracovných miest a rastu**.

H. Susedská politika a politika rozširovania

Rámec politiky a hlavné priority

V **Novej európskej stratégii pre kultúru** sa zdôrazňuje, že podpora kultúry a interkultúrneho dialógu by sa mala používať ako hnacia sila súdržnosti a sociálno-ekonomického rozvoja. V súlade so spoločným oznámením s názvom Stratégia EÚ pre medzinárodné kultúrne vzťahy zohrávajú kultúra a interkultúrny dialóg kľúčovú úlohu pri podpore zmierenia. To sa premieta do rôznych politických dokumentov pre každý región susedstva.

Regionálny viacročný orientačný program pre južné susedstvo zahŕňa v rámci prioritnej oblasti 1: ľudský rozvoj, dobrú správu vecí verejných a právny štát – špecifický cieľ č. 4 – s cieľom **podporovať kultúru ako podmienku ľudského rozvoja a lepšej kvality života**. EÚ bude podporovať kultúru ako kľúčový prvok komunitného života a kľúčovú zložku procesu budovania komunity.

Rovnako sa v Novej európskej stratégii pre kultúru stanovuje, že Komisia bude podporovať kultúrne a kreatívne odvetvia na západnom Balkáne, a to aj pomocou nástroja predvstupovej pomoci, a takisto bude rozvíjať stratégie spolupráce v oblasti kultúry na regionálnej úrovni počnúc západným Balkánom.

V oznámení s názvom Dôveryhodná perspektíva rozšírenia pre krajiny západného Balkánu a väčšia angažovanosť EÚ v tejto oblasti (tzv. stratégia pre západný Balkán) sa zdôrazňuje, že regionálna spolupráca a dobré susedské vzťahy na západnom Balkáne sú základnými podmienkami pokroku na ceste

k pristúpeniu k EÚ a v záujme podpory sociálno-ekonomického rozvoja v tomto regióne prostredníctvom kultúry. Zintenzívnenie spolupráce s týmto regiónom a v rámci neho v oblasti kultúry je jedno z opatrení zameraných na podporu hlavnej iniciatívy č. 6 Stratégie pre západný Balkán.

Pokiaľ ide o Východné partnerstvo, v spoločnom pracovnom dokumente útvarov Komisie s názvom Obnova, odolnosť a reforma: priority Východného partnerstva po roku 2020 uverejnenom v júli 2021 sa v rámci navrhovanej priority „investovanie do ľudí a vedomostí“ stanovujú tieto ciele:

- maximalizovať **potenciál kultúrnych a tvorivých odvetví ako hnacej sily sociálneho a hospodárskeho rozvoja,**
- posilniť **spoluprácu v oblasti kultúry a interkultúrny dialóg,** a to aj zvýšením účasti na programe Kreatívna Európa, EU4Culture a iných iniciatívach.

Strategické opatrenia a kľúčové príklady

- **Thaqafa Daayer Maydoor** je štvorročný regionálny program (2020 – 2024), v rámci ktorého sa podporuje kultúrny ekosystém v celom južnom susedstve.
- **CREACT4MED** je štvorročný regionálny program (2020 – 2024), ktorého celkovým cieľom je posilniť úlohu kultúry a tvorivosti ako vektora pre zamestnanosť a odolnosť. Zameriava sa na mladých ľudí a podnikateľky v južnom susedstve.
- Cieľom **Okna pre západný Balkán v rámci programu Kreatívna Európa** je zvýšiť finančnú podporu pre kultúrne organizácie západného Balkánu otvorením osobitného okna pre západný Balkán v rámci programu Kreatívna Európa. To sa realizovalo prostredníctvom osobitnej výzvy na predkladanie návrhov, v rámci ktorej sa financovali projekty v diverzifikovanom portfóliu odvetví. Patrili medzi ne prekladateľská a vydateľská činnosť, architektúra, video umenie, maľba a kreslenie, divadlo, tanec, grafické umenie, hudba, nehmotná kultúra, múzeá alebo historické lokality a budovy.
- Cieľom **regionálneho programu v oblasti kultúry a tvorivosti** na západnom Balkáne s rozpočtom 8 miliónov EUR a v súlade so stratégiou pre západný Balkán je podporovať interkultúrny dialóg a posilňovať sociálno-ekonomický vplyv kultúrnych a kreatívnych odvetví na západnom Balkáne.
- Cieľom projektu **EU4Culture** je prispieť k tomu, aby sa z kultúry stala hnacia sila pre rast a sociálny rozvoj v celom regióne Východného partnerstva. Podporuje sa v rámci neho rastúca úloha kultúrneho odvetvia ako hnacej sily hospodárskeho rozvoja. Prostredníctvom svojho interregionálneho prístupu podporuje intenzívnejší interkultúrny dialóg a výmenu poznatkov naprieč krajinami Východného partnerstva a zlepšuje riadenie v odvetví kultúry na miestnej úrovni.

Pripravované opatrenia:

- Prebiehajúca príprava **nového programu pre južné susedstvo** v oblasti kultúry na rok 2023, v rámci ktorého bude EÚ podporovať a pracovníkov v oblasti kultúry ako hybné sily budovania komunity.

I. Politiky týkajúce sa vzdelávania a mládeže

Koalícia pre vzdelávanie v záujme klímy je spoločne vytvorenou iniciatívou zdola nahor zameranou na zapojenie vzdelávacej komunity na úrovni EÚ, vnútroštátnej a miestnej úrovni. Ako hlavná iniciatíva oznámenia o vytvorení európskeho vzdelávacieho priestoru do roku 2025 je kľúčovým nástrojom na účinné zachytávanie a spoločné využívanie iniciatív a projektov, ktoré odštartovala vzdelávacia komunita na podporu prechodu na klimatickú neutralitu. Súvisí to najmä s rozvojom „zelených zručností“ a so

zmenami správania a s prepájaním s inými iniciatívami, ako je klimatický pakt alebo Nový európsky Bauhaus.

Stratégia EÚ pre mládež je na základe uznesenia Rady z 26. novembra 2018 rámcom pre spoluprácu v politike EÚ v oblasti mládeže na roky 2019 – 2027. Cieľom stratégie je prostredníctvom svojich 11 cieľov a troch pilierov (Zapájať, Spájať, Posilňovať postavenie) dosiahnutie zmysluplnej občianskej, ekonomickej, spoločenskej, kultúrnej a politickej účasti mladých ľudí. V rámci stratégie sa podporuje rozvoj tvorivosti u mladých ľudí, ako aj ich prístup ku kultúrnym a kreatívnym nástrojom. Jej cieľom je takisto sprístupniť nové technológie na rozvoj kreativity a inovácie u mladých ľudí a zvýšiť ich záujem o kultúru, umenie a vedu.

Komisia podporuje tieto ciele prostredníctvom svojich programov financovania, politík a štúdií:

- o v rámci programu Erasmus+ sa podporuje tvorivosť a inovácie v projektoch spolupráce,
- o v rámci Európskeho zboru solidarity sa podporuje európske kultúrne dedičstvo prostredníctvom dobrovoľníckych projektov,
- o závery Rady o prístupe mladých ľudí ku kultúre (november 2010),
- o závery Rady o podpore tvorivého a inovačného potenciálu mladých ľudí (máj 2012).

Okrem toho je rok 2022 **Európskym rokom mládeže**, ktorého je cieľom je objasniť dôležitosť európskej mládeže v rámci budovania lepšej budúcnosti – ekologickejšej, inkluzívnejšej a digitálnejšej. Mladým ľuďom dáva príležitosti na vzdelávanie, prezentáciu svojich vízií, stretávanie nových ľudí a zapájanie sa do činností po celej Európe. Obsahuje deväť oblastí politiky vrátane kultúry, napríklad s vykonávaním hlavnej iniciatívy s názvom Mladí ľudia spoznávajú v roku 2022 kultúru vďaka iniciatíve DiscoverEU.

Strategické opatrenia a kľúčové príklady

- o V úzkej spolupráci s Novým európskym Bauhausom vo februári 2022 spustila Koalícia pre vzdelávanie v záujme klímy spoločnú výzvu pre vzdelávacie a vedomostné inštitúcie na vyjadrenie záujmu o vyvíjanie svojich vlastných projektov v rámci Nového európskeho Bauhausu, ktoré v sebe spájajú dizajn, udržateľnosť a nové vyučovacie prístupy.
- o Propagovanie kultúrneho dedičstva u mladých cestovateľov v rámci DiscoverEU (Erasmus+) vrátane stretnutí v rámci DiscoverEU po celej Európe.
- o Prijatie návrhu Komisie na odporúčanie Rady týkajúce sa učenia zameraného na environmentálnu udržateľnosť zo strany Rady v máji 2022⁵². V tomto odporúčaní sa krajiny vyzývajú, aby stanovili vzdelávanie pre zelenú transformáciu a udržateľný rozvoj ako jednu z prioritných oblastí v politikách a programoch v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy.
- o Veľký dôraz na zelenú transformáciu ako súčasť strategických priorít európskeho vzdelávacieho priestoru⁵³ a na propagáciu prístupov STEAM v programe EÚ týkajúcom sa transformácie vzdelávania: integrovanie disciplín vedy, technológie, inžinierstva a matematiky (STEM) do umenia⁵⁴.

Pripravované opatrenia:

- zabezpečenie **nadväzných opatrení na Európsky rok mládeže 2022**,

⁵² <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9242-2022-INIT/sk/pdf>.

⁵³ [EUR-Lex – 52020DC0625 – SK – EUR-Lex \(europa.eu\)](#): COM(2020) 625 final.

⁵⁴ V tejto súvislosti má umenie široký význam, pričom zahŕňa kreatívne umenie, kultúru a jazyky, ale aj humanitné a spoločenské vedy. Účelom je posilniť interdisciplinárnosť a zdôrazniť relevantnosť disciplín STEM pre environmentálne, a kultúrne, hospodárske a spoločenské výzvy prostredníctvom učenia sa a vyučovania založeného na realite.

- pokračujúca **podpora programov Erasmus+ a Európsky zbor solidarity** zameraná na kultúru, tvorivosť a inovácie, ako aj sprostredkovanie učenia sa o hodnotách a dedičstve EÚ,
- ďalšia podpora hlavnej iniciatívy **Discover EU**,
- zvýšenie **synergií medzi Koalíciou pre vzdelávanie v záujme klímy a inými relevantnými politikami** a iniciatívami v záujme udržateľnosti a opatrení v oblasti klímy.

J. Politika v oblasti jednotného trhu a priemyslu

Rámec politiky a priority

V Európskej priemyselnej stratégii a jej aktualizácii⁵⁵ sa určuje 14 priemyselných ekosystémov, medzi ktoré patria aj kultúrne a tvorivé odvetvia. Cieľom prístupu pre priemyselné ekosystémy, ktorý zahŕňa všetkých verejných aj súkromných aktérov pôsobiacich v hodnotovom reťazci (od najmenších startupov po najväčšie spoločnosti, od akademickej obce po výskum, poskytovateľ služieb, od poskytovateľov služieb po dodávateľov), je pomôcť kultúrnym a tvorivým odvetviám zotaviť sa a rozšíriť sa a pritom využívať zelenú a digitálnu transformáciu⁵⁶.

Strategické opatrenia a kľúčové príklady

Mimoriadne relevantný je **projekt partnerstiev WORTH**⁵⁷, keďže sa zakladá na záväzku **rozvíjať inteligentnejší, udržateľnejší a inkluzívny rast prostredníctvom riešení v oblasti dizajnu** tým, že pomáha MSP v odvetviach životného štýlu nachádzať ekologické a inkluzívne riešenia na zlepšenie ich podnikových procesov, produktov a služieb. MSP tvoria 99 % všetkých spoločností v EÚ a za posledných niekoľko desaťročí vytvorili približne 85 % nových pracovných miest. Často majú problém nájsť ekologické, digitálne a inkluzívnejšie riešenia a udržať si konkurencieschopnosť. V rámci projektu partnerstiev WORTH sa preto vybraným MSP poskytuje podpora vo forme inkubačného programu⁵⁸ pre obchodné partnerstvá medzi dizajnéromi, výrobcami/remeselníkmi a poskytovateľmi technológií s cieľom prispieť k rozvíjaniu nových podnikateľských nápadov. Zameriava sa na odvetvia životného štýlu vrátane textilného a odevného priemyslu, obuvníctva, kožiarskeho a kožušníctva, nábytku a interiérových dekorácií, šperkov a doplnkov. **Tieto obchodné partnerstvá musia riešiť výzvy v súlade s cieľmi udržateľného rozvoja, ako sú obehové/ekologické hospodárstvo alebo sociálne inovácie.** Od roku 2017 sa v rámci projektu partnerstiev WORTH podporilo už 217 nadnárodných partnerstiev a do roku 2025 sa podporí približne 135 nových partnerstiev.

Komisia okrem toho podporuje kultúrne a kreatívne odvetvia, najmä spoločnosti a podnikateľov z kreatívnych odvetví, prostredníctvom medziodvetvových podnikateľských podporných sietí: sieť Enterprise Europe Network (EEN)⁵⁹ a platforma pre spoluprácu klastrov⁶⁰ (podpora MSP, vytváranie

⁵⁵ <https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy-sk> a COM(2021) 350 final https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-industrial-strategy-update-2020_en.pdf.

⁵⁶ Výročná správa o jednotnom trhu za rok 2021, s. 98 – 104:

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/swd-annual-single-market-report-2021_en.pdf

⁵⁷ [Projekt partnerstiev WORTH \(europa.eu\).](https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy-sk)

⁵⁸ Inkubačný projekt zahŕňa a) finančnú podporu; b) koučing v oblasti podnikateľskej stratégie a technologického vývoja; c) právne poradenstvo v oblasti práv a ochrany duševného vlastníctva; d) účasť na výstavách a veľtrhoch; e) vytváranie sietí a profesionálnych prepojení; f) poradenstvo o finančných možnostiach/možnostiach financovania.

⁵⁹ Sieť Enterprise Europe Network (EEN) | sieť Enterprise Europe Network (EEN).

⁶⁰ Domovská stránka | Európska platforma pre spoluprácu klastrov.

sietí, internacionalizácia, prepájanie B2B atď.). Osobitnými opatreniami sa rozvíjajú zručnosti, profesionalizácia a odborná príprava prostredníctvom:

- programu Erasmus pre mladých podnikateľov⁶¹ (v rámci ktorého sa umožňuje výmena podnikateľských a manažérskych skúseností, podporuje sa profesionalizácia, zručnosti a odborná príprava na pracovisku),
- mobilizácie zainteresovaných strán v záujme zriadenia rozsiahleho partnerstva v oblasti zručností pre ekosystém kultúrnych a kreatívnych odvetví spusteného 28. apríla 2022 v rámci Paktu o zručnostiach⁶², ktoré sa skladá z viac ako 100 členov, ktorí sa zaviazali zvyšovať kvalifikáciu pracovnej sily a prilákať talenty do kultúrnych a kreatívnych odvetví.

Pripravované opatrenia:

V rámci **projektu partnerstiev WORTH:**

- realizácia mentorského programu pre vybraných 65 nadnárodných partnerstiev (2022),
- otvorenie výzvy na vyjadrenie záujmu s cieľom vybrať nové partnerstvá v roku 2023,
- posilnenie zručností pre konkurencieschopný a udržateľný rozvoj kultúrnych a kreatívnych odvetví v digitálnom prostredí a v záujme zelenej transformácie.

K. Výskum a inovácie

Rámec politiky a hlavné priority

Z rámcového programu EÚ Horizont 2020 (2014 – 2020) sa sprístupnili finančné prostriedky vo výške 77 miliárd EUR na opatrenia v oblasti výskumu a inovácie zamerané na jeho tri priority: excelentná veda, vedúce postavenie priemyslu a spoločenské výzvy, pričom kultúra patrila primárne pod spoločenské výzvy. Rámcový program Horizont Európa na roky 2021 – 2027 obsahuje osobitný výskumný klaster **Kultúra, kreativita a inkluzívna spoločnosť**. Klaster č. 2 má celkový rozpočet 2,28 miliardy EUR, pričom 400 miliónov EUR je dostupných z rokov 2021 – 2022 a zameriava sa na tri oblasti intervencie, ktoré sú všetky relevantné pre ciele udržateľného rozvoja: demokracia a správa vecí verejných, kultúrne dedičstvo a kultúrne a kreatívne odvetvia a sociálna a hospodárska transformácia. Osobitná pozornosť sa pritom venuje „podpore vzniku nových foriem kultúrneho prejavu“.

Strategické opatrenia a kľúčové príklady

V rámci účelu č. 2 týkajúci sa **kultúrneho dedičstva a kultúrnych a kreatívnych odvetví** sa do výziev v rokoch 2021 a 2022 investovalo ako viac ako 100 miliónov EUR prostredníctvom troch hlavných pilierov: ekologické, digitálne a inovačné opatrenia, v ktorých kultúra predstavuje rieši hospodársku konkurencieschopnosť a inovácie, sociálnu súdržnosť a začlenenie, environmentálnu udržateľnosť a opatrenia v oblasti klímy. Činnosti v oblasti výskumu a inovácie v rámci tohto účelu majú slúžiť na lepšiu ochranu, zachovávanie a obnovu európskeho kultúrneho dedičstva, podporu umenia a zvyšovanie

⁶¹ https://ec.europa.eu/growth/smes/supporting-entrepreneurship/erasmus-young-entrepreneurs_en.

⁶² <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1534&langId=en> a https://pact-for-skills.ec.europa.eu/index_en.

konkurencieschopnosti európskych kultúrnych a kreatívnych odvetví tým, že sa v rámci nich budú využívať ekologickejšie a digitalizované/najmodernejšie technológie.

Pracovný program na roky 2021 a 2022 zahŕňa opatrenia v oblasti výskumu, v rámci ktorých sú kultúrne a kreatívne odvetvia hnacou silou inovácie a vyžaduje sa aktívne zapojenie a práca s nimi v rámci multidisciplinárnej a medziodvetvovej výskumnej spolupráce. Medzi kľúčové témy patrili:

- ekologické technológie a materiály pre kultúrne dedičstvo,
- participatívne riadenie a udržateľné financovanie múzeí a kultúrnych inštitúcií,
- kultúrne a kreatívne odvetvia ako hnacia sila inovácie a konkurencieschopnosti,
- ochrana a rozvoj kultúrneho dedičstva pomocou vyspelých digitálnych technológií,
- tradičné remeslá pre budúcnosť,
- konkurencieschopný, spravodlivý a udržateľný európsky hudobný ekosystém,
- medzinárodná konkurencieschopnosť európskeho filmového priemyslu,
- následky zmeny klímy a prírodných katastrof na kultúrne dedičstvo,
- hry a kultúra formujúce našu spoločnosť,
- Nový európsky Bauhaus – formovanie zeleňšieho a spravodlivejšieho spôsobu života v tvorivých a inkluzívnych spoločnostiach prostredníctvom architektúry, dizajnu a umenia.

Okrem toho Európsky inovačný a technologický inštitút (EIT) 22. júna 2022 ustanovil **znalostné a inovačné spoločenstvo (ZIS) venované kultúrnym a kreatívnym odvetviám (ZIS Kultúra a kreativita)**. Bude spájať kľúčových aktérov v oblasti vysokoškolského vzdelávania, výskumu a podnikania s cieľom využívať inovačný potenciál príslušných odvetví. ZIS bude takisto uľahčovať digitálnu, ekologickú a spoločenskú transformáciu.

Okrem uvedeného klastra a opatrení zameraných na kultúrne a kreatívne odvetvia v rámci programu Horizont Európa existujú takisto prepojenia medzi kultúrou a cieľmi týkajúcimi sa udržateľného výskumu v rámci **klustra 5 „Klíma, energetika a mobilita“**. Najmä **účel 4** tohto klastra obsahuje konkrétne témy a osobitné opatrenia zamerané na uplatňovanie stratégií renovácie historických budov zameraných na energetickú efektívnosť. Tento účel sa zameriava na ***budovy a priemyselné zariadenia v priebehu energetickej transformácie*** a jeho cieľom je dosiahnuť efektívnejší a udržateľnejší fond budov prostredníctvom obnovy a modernizácie budov. Okrem toho sa v súvislosti s účelom 4 majú v rámci spoluprogramovaného partnerstva **Built4people** financovať výskumné a inovačné projekty pre „udržateľné zastavané prostredie zamerané na ľudí“, v rámci ktorého sa budú spájať verejné a súkromné zainteresované strany s cieľom vytvárať výskumné a inovačné metódy smerujúce k udržateľnosti a lepšiemu bývaniu. Tento prístup spolu so zameraním sa na udržateľnosť vnáša do činností a tém financovaných v rámci tohto partnerstva sociálny a kultúrny rozmer, čo je v plnom súlade so zásadami Nového európskeho Bauhausu v zastavanom prostredí (napríklad v súvislosti s kultúrnym dedičstvom a kvalitou skúseností). Medzi hlavné očakávané vplyvy účelu 4 patrí zámer dosiahnuť kvalitnejšie, cenovo dostupnejšie a inkluzívnejšie zastavané prostredie, zmierňovať zmenu klímy a chrániť životné prostredie, chrániť kultúrne dedičstvo so zohľadnením udržateľnosti, obehovosti a estetiky a zároveň zaistiť lepšie životné podmienky. Okrem toho relevantné iniciatívy súvisiace s „kultúrnymi mestami“⁶³ zakotvené v klastrových projektoch programu Horizont 2020 vytvorili základ pre viaceré kolaboratívne opatrenia pod vedením komunity. Tie zohrávajú kľúčovú úlohu v transformácii historických zastavaných priestorov a v podporovaní riešení regenerácie zastavaných priestorov v období po pandémie COVID-19. Komisia napríklad koordinovala prácu expertnej skupiny pre „mesto zamerané na človeka: príležitosti pre občanov prostredníctvom výskumu a inovácie“, realizovanú v rámci programu Horizont 2020 v roku

⁶³ Pozri manifest európskych miest v rámci programu Horizont 2020.

2020⁶⁴, a všetky mestské iniciatívy vrátane tých, ktoré sa zaoberajú kultúrou, zmapovala vo výročnej mapovacej správe s názvom: Výskum a inovácie EÚ pre mestá a s mestami (jún 2021)⁶⁵.

Pripravované opatrenia:

Klaster 2 programu Horizont Európa (účel 2 „Kultúrne dedičstvo, kultúrne a kreatívne odvetvia“)

- ďalšia podpora **troch oblastí ekologických, digitálnych a inovačných opatrení so zohľadnením cieľov udržateľného rozvoja OSN**, najmä **rozširovaním príležitostí na digitálnu spoluprácu a spoločnú tvorbu**, ktorá naplní potreby európskych profesionálov a výskumníkov z oblasti kultúrneho dedičstva vyvinutím (od roku 2023) Európskeho kolaboratívneho cloudu pre kultúrne dedičstvo (ECCCH) **patriaceho do európskej právomoci**,
- obnova a ochrana kultúrneho dedičstva, ktorá povedie k vývoju **nových technológií a metód šetrných k životnému prostrediu**, vďaka ktorým sa Európa dostane na čelo **udržateľného riadenia kultúrneho dedičstva**,
- uverejnenie výziev na predkladanie návrhov s témami týkajúcimi sa **kultúrnych a kreatívnych odvetví ako hnacej sily inkluzívnej klimatickej transformácie so súbežným začlenením kľúčových hodnôt Nového európskeho Bauhausu**, ktorými sú udržateľnosť, začlenenie a estetika, ako aj s témami súvisiacimi s kultúrnym cestovným ruchom na **podporu udržateľného rozvoja vidieckych a odľahlých oblastí**,
- **vypracovanie rámca pre celostný prístup k výskumu a inováciám, ktorý bude prispievať k environmentálnej, sociálnej a kultúrnej udržateľnosti** kultúrneho dedičstva v takom rozsahu, ktorý by žiadny členský štát ani Európska komisia nedokázali dosiahnuť sami.

Klaster 5 programu Horizont Európa

- Účel 4 bude zahŕňať tému zabezpečenie odolnosti **historických budov** voči budúcim zmenám v **záujme prechodu na čistú energiu v plánovanom pracovnom programe**.

EIT – ZIS pre kultúrne a kreatívne odvetvia

- 2023: rok spustenia ZIS EIT Kultúra a kreativita⁶⁶.

L. Digitálna ekonomika a spoločnosť

Komisia 10. novembra 2021 uverejnila odporúčanie týkajúce sa **spoločného európskeho priestoru pre údaje o kultúrnom dedičstve**. Jeho cieľom je pripraviť pôdu pre spoločný európsky priestor pre údaje o kultúrnom dedičstve a pomôcť tak inštitúciám riadenia kultúrneho dedičstva urýchliť ich úsilie o digitalizáciu a uchovávanie a využiť príležitosti vytvorené digitálnou transformáciou. Cieľom je zintenzívniť opätovné využívanie digitalizovaných aktív kultúrneho dedičstva, najmä v 3D, v rôznych kľúčových oblastiach, ako sú vzdelávanie, udržateľný cestovný ruch a kultúrne a kreatívne odvetvia, s pozitívnym vplyvom na hospodársky rast. Spoločný európsky priestor pre údaje o kultúrnom dedičstve bude nadväzovať na európsku infraštruktúru digitálnych služieb a rozširovať jej súčasné funkcie.

⁶⁴ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5b85a079-2255-11ea-af81-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>.

⁶⁵ [Výskum a inovácie EÚ pre mestá a s mestami – Úrad pre publikácie EÚ \(europa.eu\).
https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1a11dc10-edba-11eb-a71c-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF](https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1a11dc10-edba-11eb-a71c-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF).

⁶⁶ <https://eit.europa.eu/eit-community/eit-culture-creativity>.

Aktíva kultúrneho dedičstva digitalizované v podobe 3D môžu byť zdrojom relevantných poznatkov o dôsledkoch zmeny klímy, adaptácii na ňu a odolnosti voči nej (napríklad 3D umožňuje vykonať nedeštruktívnu analýzu aktív, vizualizáciu škôd a získať informácie na obnovu, zachovanie atď.). Aktíva kultúrneho dedičstva v podobe 3D môžu mať takisto kľúčový význam pre zvyšovanie odolnosti voči zmene klímy a pre podporu preventívnej konzervácie pamiatok, budov a lokalít kultúrneho dedičstva.

Priestor pre údaje o kultúrnom dedičstve bude takisto prispievať k cieľu udržateľného rozvoja 4 (Kvalitné vzdelávanie), keďže digitálne aktíva kultúrneho dedičstva v priestore pre údaje budú takisto ponúkať viaceré pohľady na historický, vedecký a kultúrny vývoj v celej Európe a mimo jej hraníc.

Prostredníctvom digitalizácie aktív kultúrneho dedičstva a ich opakovaného použitia sa môžu vytvárať nové pracovné miesta nielen v sektore kultúrneho dedičstva, ale aj v iných kultúrnych a kreatívnych sektoroch (napríklad herný a filmový priemysel), čo prispeje k cieľu udržateľného rozvoja 8 (Dôstojná práca a hospodársky rast). Prostredníctvom priestoru pre údaje o kultúrnom dedičstve sa posilní ďalšia spolupráca, partnerstvá a zapojenie do siete dátových partnerov (napr. múzeí, galérií, knižníc, archívov v celej Európe), agregátorov a odborníkov pôsobiacich v oblasti digitálneho kultúrneho dedičstva, čo povedie k hospodárskemu rastu.

Okrem toho priestor pre údaje o kultúrnom dedičstve prispeje k cieľu udržateľného rozvoja 9 (Priemysel, inovácie a infraštruktúra), keďže sa prostredníctvom neho posilní inovácia a tvorba nových služieb a aplikácií prostredníctvom používania a opakovaného používania digitalizovaných aktív kultúrneho dedičstva v rôznych kľúčových oblastiach (napr. vzdelávanie, inteligentné mestá a environmentálne modelovanie, udržateľný cestovný ruch – spolu s priestorom pre údaje o cestovnom ruchu – a kultúrne a kreatívne sektory). Vysokokvalitné digitalizované kultúrne aktíva otvárajú nové spôsoby digitálnej interakcie s kultúrnym obsahom a jeho využívania prostredníctvom spoločného spravovania, spoločného dizajnu a crowdsourcingu, čím sa posilňuje účasť verejnosti.

V oblasti audiovizuálnej politiky sa v rámci akčného plánu pre médiá a audiovíziu prijatého v decembri 2020⁶⁷ spustil **nástroj pre spoločnú metodiku na výpočet CO₂ pre audiovizuálne produkcie v celom európskom audiovizuálnom priemysle** (opatrenie č. 6 týkajúce sa ekologizácie v roku 2023). Takisto sa v rámci neho podporila **informačná kampaň na podporu rozmanitosti za kamerou v audiovizuálnom priemysle**, ktorá má prispieť k prispôbieniu tohto sektoru spoločenským zmenám (opatrenie č. 8 týkajúce sa rozmanitosti).

Pripravované opatrenia:

- spustenie **priestoru pre údaje o kultúrnom dedičstve**,
- ďalšie vykonávanie **akčného plánu pre médiá a audiovíziu**.

M. Opatrenia v oblasti klímy a politika v oblasti životného prostredia

Rámec politiky a kľúčové priority

V roku 2020 Komisia spustila v rámci Európskej zelenej dohody **Európsky klimatický pakt**. Jeho cieľom je uznať dôležitosť opatrení zdola nahor a zapájať občanov zo všetkých generácií a z miestnych komunít do prechodu na odolnú a klimaticky neutrálnu spoločnosť. Cieľom iniciatívy je prostredníctvom svojich činností podporovať iniciatívy zdola nahor poskytovaním informácií o klimatickej transformácii, rozvíjaním priestoru, v ktorom budú môcť zainteresované strany a občania spolupracovať, a prispievaním k spúšťaniu nových iniciatív.

⁶⁷

[IMMC.COM%282020%29784%20final.ENG.xhtml.1_EN_ACT_part1_v8.docx \(europa.eu\)](#).

Prostredníctvom klimatického paktu môžu občania a komunity prezentovať svoje opatrenia v oblasti klímy a zaviazat' sa k zmierňovaniu zmeny klímy a adaptácii na ňu prostredníctvom platformy Count Us In.

Cieľom týchto nástrojov je pracovať s občanmi na spoluvytváraní miestnych naratívov o klíme so zohľadnením kultúrneho dedičstva a pôvodu a s cieľom spoločne vytvárať prototypy opatrení v miestnej komunite. Klimatický pakt podporuje inovačné procesy spoločnej tvorby pre miestne komunity, ako je spolupráca tvorcov politiky s občanmi zameraná na posilnenie ich postavenia prebratím úlohy facilitátorov v diskusiách o zmene klímy a ochrane životného prostredia v mestách. Pridanou hodnotou klimatického paktu je podpora spolupráce medzi rôznymi stranami (napríklad umelcami, kultúrными centrami, mimovládnyimi organizáciami, miestnymi samosprávami a podnikmi) v záujme dosiahnutia spoločných cieľov.

Umelci, influenceri, primátori a všetci občania odhodlaní konať v oblasti klímy sa môžu stať **ambasádormi klimatického paktu** a podporiť tak úsilie, ktoré sa už v ich komunitách vyvíja. Stať sa ambasádorom je jedným z doplnkových spôsobov ako tvoriť, podnecovať a podporovať opatrenia v oblasti klímy v miestnych komunitách a sieťach.

Pokiaľ ide o politiky v oblasti životného prostredia, k transformačnej zmene v našich spoločnostiach a hospodárstvach, ktorá je potrebná na plnenie Zelenej dohody, nemôže dôjsť bez účasti celej spoločnosti. To si vyžaduje zmenu sociálnych noriem, hodnôt a vnímania, najmä zmenu kultúry, ako sa uznáva v prioritách Zelenej dohody. Podobne sa aj v rámci úsilia o zvyšovanie informovanosti o biodiverzite podporujú prírodovedná gramotnosť, empatia, solidarita a starostlivosť o prírodu, ako aj interdisciplinárne prístupy, ktorých cieľom je pomôcť ľuďom porozumieť prepojenosti hospodárskeho, sociálneho a prírodného systému.

Krajinné prvky, biodiverzita a chránené prírodné oblasti EÚ (Natura 2000) tvoria jej nehmotné dedičstvo a sú základom našej budúcnosti. V najnovšom prieskume Eurobarometra o postoji Európanov k biodiverzite sa opätovne potvrdilo, že Európanom na prírode a biodiverzite veľmi záleží a očakávajú, že EÚ prijme opatrenia na ich ochranu. Medzi opatrenia najčastejšie uvádzané ako dôležité patrí konkrétne obnova prírody a biodiverzity s cieľom kompenzovať škody a lepšie informovanie občanov o dôležitosti prírody a biodiverzity. Z toho istého prieskumu takisto vyplynulo, že len málo občanov vie o sieti Natura 2000 a úsilí EÚ a svojich členských štátov o jej ochranu.

Preto sa v **stratégii EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030** zdôrazňuje dôležitosť zvyšovania informovanosti o biodiverzite a začleňovania biodiverzity a ekosystémov do školskej, vysokoškolskej a odbornej prípravy. V medzinárodných rokovaniach o globálnom rámci pred biodiverzitu po roku 2020 Komisia trvá na tom, aby sa uvádzala dôležitosť kultúrnych odvetví a zapojenia aktérov zo sektora vzdelávania, médií, umenia a kultúry.

Strategické opatrenia a kľúčové príklady

- Prostredníctvom ocenení **Európske hlavné zelené mesto** (pre väčšie mestá) a **Európsky zelený list** (pre mestá s menej ako 100 000 obyvateľmi) a ich zamerania na zapojenie a účasť občanov sa vytvára viac než dostatočný priestor na kultúrne a vzdelávacie činnosti zamerané na tému udržateľnosti. Týmto oceneniami financovanými v rámci programu LIFE sa podporuje vykonávanie Zelenej dohody v praxi na úrovni miest. Víťazné mestá stoja v popredí zelenej transformácie a majú potenciál byť vzorom pre ostatných. Víťazi ocenenia Európske hlavné zelené mesto (jeden ročne) získavajú 600 000 EUR a víťazi ocenenia Európsky zelený list (maximálne dvaja ročne) 200 000 EUR. Pomocou tohto titulu sa víťazné mestá podporujú a nabádajú k tomu, aby v danom roku zorganizovali širokú škálu opatrení a projektov. Zvyčajne medzi ne patrí vzdelávacia podpora v školách alebo pre mladých ľudí, projekty v oblasti umenia a udržateľnosti pre občanov, umelecké výstavy, ktoré

stváraňujú umenie a ochranu životného prostredia atď.⁶⁸ Slávnostné udeľovanie ocenení zvyčajne sprevádzajú kultúrne podujatia a vystúpenia. Mestá uvádzajú, že tento titul prináša mnoho výhod, ako sú väčšia pozornosť zo strany medzinárodných médií, väčšie podnecovanie k ďalšiemu zlepšovaniu environmentálnej udržateľnosti v meste alebo väčšia atraktivnosť mesta ako turistickej destinácie.

- **Spolupráca s prírodovedeckými a vedeckými múzeami, botanickými záhradami a akváriami prostredníctvom globálnej koalície pre biodiverzitu.** Táto koalícia, ktorú Komisia koordinuje od marca 2020, spája tieto inštitúcie a organizácie a takisto je otvorená pre výskumné centrá a univerzity, prírodné rezervácie a chránené oblasti na celom svete a múzeá každej kategórie, ako sú múzeá umenia, architektúry alebo histórie. Vyzýva ich, aby spojili svoje sily a nahlas hovorili o kritickom stave prírody a preukazovali pritom dôležitosť prírody pre ľudstvo. Koalícia v súčasnosti zahŕňa 51 krajín a území, pričom tvorí komunitu zloženú z 323 organizácií, národných parkov a chránených oblastí, akvárií, botanických záhrad, zoologických záhrad, múzeí (vrátane múzeí umenia), výskumných centier a univerzít na podporu politického impulzu spolu s ostatnými globálnymi politickými koalíciami pre prírodu.
- **Súbor vzdelávacích nástrojov týkajúcich sa ochrany prírody:** V rámci rozsiahlejšieho projektu zameraného na zvyšovanie informovanosti o potrebe ochrany prírody tento súbor nástrojov pomáha pedagógom pracovať s mladistvými na téme ochrany prírody v Európe. Ponúka širokú škálu činností, interiérových aj exteriérových, zoskupených do štyroch modulov: i) Aký je náš vzťah k prírode? ii) Objavujeme krásy prírody Európy. iii) Ako chránime prírodu v Európe? a iv) Angažovanie sa v ochrane prírody. Mnohé činnosti sú podložené údajmi a informáciami dostupnými z databáz a prehliadačov európskeho vzdelávacieho priestoru. Tento súbor nástrojov je dostupný vo všetkých jazykoch EÚ⁶⁹. Medzi očakávané výsledky patria: zvýšenie informovanosti mladých ľudí, prispievanie k porozumeniu politikám EÚ v oblasti ochrany prírody, smerniciam týkajúcim sa prírody a sieti Natura 2000 a podnecovanie mladých ľudí k tomu, aby sa angažovali v ochrane prírody.
- **Synergie medzi ochranou lokalít Natura 2000 a kultúrnym dedičstvom:** Ako jeden z výstupov Akčného plánu EÚ pre ľudí, prírodu a hospodárstvo a aj ako nadväzné opatrenie na Európsky rok kultúrneho dedičstva 2018 Komisia uverejnila správu s názvom Prírodné a kultúrne dedičstvo v Európe: Spolupráca v rámci siete Natura 2000⁷⁰. Táto správa sa zaoberá priestorovými presahmi medzi prírodnými a kultúrnymi lokalitami, rozoberajú sa v nej ich spoločné hrozby a výzvy, ako aj príležitosti dostupné v rámci rôznych fondov EÚ na naštartovanie spoločných iniciatív v oblasti prírody a kultúry. Takisto obsahuje usmernenia o tom, ako možno tieto výzvy prekonať a ako podporovať integrované riadenie a súvisiace sociálno-ekonomické prínosy.

Komisia uverejnila mapu s príbehmi, pomocou ktorej používateľia zistia, ako sa lokality Natura 2000 a lokality svetového dedičstva prelínajú⁷¹. Takisto bol zozbieraný súbor prípadových štúdií s cieľom ukázať praktické prípady rôznych aspektov úspešne integrovaného riadenia prírodného a kultúrneho dedičstva v lokalitách Natura 2000⁷². Jedným z hlavných výsledkov takejto integrácie by mohla byť väčšia schopnosť lokalít kultúrneho a prírodného dedičstva prilákať návštevníkov. To môže mať zasa kaskádový efekt na miestne hospodárstvo vďaka novým príležitostiam v oblasti udržateľného cestovného ruchu, podnikania a rozvoja v okolí týchto lokalít. To môže viesť k lepšiemu rešpektovaniu obmedzení spojených s ochranou lokalít kultúrneho a prírodného dedičstva.

⁶⁸ Napríklad projekt spočívajúci v táboení v horách zameraný na to, aby si mladí ľudia začali uvedomovať zmenu klímy: Une expérience inédite: bivouaquer à la Bastille! – J'agis – Je rêve (greengrenoble2022.eu).

⁶⁹ <https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/e33a1119-8fa2-11ec-8c40-01aa75ed71a1/language-sk>.

⁷⁰ [Natural_and_Cultural_Heritage_report_2019_WEB.pdf](#) (europa.eu).

⁷¹ [Explore Natura 2000](#) (arcgis.com).

⁷² Európske kultúrne a prírodné dedičstvo v oblastiach Natura 2000 – Úrad pre publikácie EÚ (europa.eu).

Pripravované opatrenia:

- **Spustenie kampane zameranej na zvyšovanie informovanosti o udržateľných textíliách** v súvislosti so stratégiou EÚ v oblasti udržateľných a obehových textílií, ktorá je priekopníckym úsilím v rámci úlohy EÚ v riešení výziev tvorivého sektora (dizajn, textílie a móda), ako aj dôležitosti dosiahnutia obehovosti textílií a módy v EÚ.
- **Zdôrazňovanie** environmentálnych a hospodárskych prínosov stratégie a prínosov súvisiacich so zdravím a jej príspevku k zvyšovaniu nezávislosti od zdrojov a ponúkajú praktických riešení vo všetkých fázach životného cyklu textílií, ako aj jednotlivým spotrebiteľom, ktoré prispejú k dosiahnutiu vízie stratégie v oblasti textílií.
- **Zaistenie účasti** mládeže vrátane mladých dizajnérov, influencerov a umelcov do komunikačnej kampane, ktorej cieľom je dosiahnuť, aby rýchla móda v Európe „vyšla z módy“.
- **Vypracovanie prehliadača máp, ktorý prispeje k zníženiu vplyvu záplav na lokality kultúrneho dedičstva:** pri vykonávaní predbežných posúdení rizika záplav v rámci smernice o záplavách členské štáty nie vždy zohľadňujú ohrozené lokality kultúrneho dedičstva. Môže to znamenať, že posúdenia treba vylepšiť. Komisia čoskoro poskytne prehliadač máp, v ktorom budú záplavové oblasti prepojené okrem iného s kultúrnym dedičstvom.

N. Poľnohospodárska politika

Rámec politiky a kľúčové príklady

Strategické plány spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) (2023 – 2027)⁷³ členských štátov môžu obsahovať konkrétne investície zamerané na kultúru: zahŕňa to aj vypracovanie systémov zemepisných označení (ZO)⁷⁴ pre poľnohospodárske výrobky a potraviny, vína a liehoviny. V rámci SPP sa poľnohospodárstvo a poľnohospodári podporujú prostredníctvom podpory príjmov, trhových opatrení a rozvoja vidieka. Najmä rozvoj vidieka posilňuje sociálno-ekonomickú, sociálno-kultúrnu a environmentálnu udržateľnosť vidieckych oblastí a má veľký vplyv na široký kultúrny sektor.

Opatrenia na zintenzívnenie registrácie ZO a zaručených tradičných špecialít, diverzifikácia, spolupráca a LEADER (metóda rozvoja na miestnej úrovni) môžu aj v rokoch 2023 – 2027 podporovať udržateľnosť miestnych potravín (výroba, označovanie a ochrana miestneho zastavaného kultúrneho dedičstva).

Mapovanie a označovanie potravín a potravinové dedičstvo, ako aj ochranu spôsobov výroby potravín možno takisto považovať za kultúrne činnosti. Infraštruktúra a udržateľnosť (environmentálna, kultúrna, sociálno-ekonomická) sú preto kľúčové pre prínos ku kultúrnym a kreatívnym odvetviám a odvetviám dedičstva.

O. Obranný priemysel a vesmírne politiky

Program Únie pre pozorovanie a monitorovanie Zeme Copernicus poskytuje podporu komunite pôsobiacej v oblasti kultúrneho a prírodného dedičstva uľahčením mapovania, monitorovania a každodenného riadenia kultúrneho dedičstva.

⁷³ https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/new-cap-2023-27_sk.

⁷⁴ https://agriculture.ec.europa.eu/farming/geographical-indications-and-quality-schemes/geographical-indications-and-quality-schemes-explained_sk.

V nariadení o vesmírnom programe Únie⁷⁵ sa výslovne uvádza (čl. 49 ods. 3) „ochrana kultúrneho dedičstva“ ako kľúčová politika, ktorá sa bude v rámci programu Copernicus podporovať.

Strategické opatrenia a kľúčové príklady

Program Copernicus sa už niekoľko rokov zaoberá oblasťou kultúrneho a prírodného dedičstva, pričom komunitu v oblasti kultúrneho dedičstva podporuje pomocou svojich údajov, produktov a služieb. Hlavným cieľom v tejto oblasti je monitorovať a posudzovať potenciálne vplyvy zmeny klímy, prírodných katastrof a katastrof spôsobených ľudskou činnosťou, humanitárnych kríz a konfliktov súvisiacich s kultúrnym a prírodným dedičstvom v záujme posilnenia prevencie a riadenia a podpory udržateľného rozvoja.

Väčšina zo služieb programu Copernicus prispieva k monitorovaniu, posudzovaniu rizík a predchádzaniu škodám v lokalitách kultúrneho dedičstva rôznymi spôsobmi. Napríklad:

- služba na podporu vonkajšej činnosti, v rámci ktorej sa posudzujú potenciálne škody na lokalitách kultúrneho dedičstva v oblastiach konfliktu neprístupných pre medzinárodné spoločenstvo,
- služba monitorovania zmeny klímy, v rámci ktorej sa niektoré ukazovatele využívajú na posúdenie rizika požiaru,
- služba monitorovania krajiny s posúdením prírodného georizika a georizika vyvolaného človekom, geodetickým, mestským a vidieckym plánovaním a rizikom záplav,
- služba monitorovania atmosféry, v rámci ktorej sa kontroluje kvalita ovzdušia a následné možné poškodenie pamiatok a budov,
- služba riadenia mimoriadnych situácií, v rámci ktorej sa poskytuje podpora najmä mapovacími produktmi na mieru (pri aktivácii režimu rýchleho zásahu a režimu rizika a obnovy) opatreniami v oblasti prevencie, pripravenosti, reakcie a obnovy, analyzovaním, posudzovaním a monitorovaním stupňa škody a potenciálnych súvisiacich rizík.

Okrem toho bola vytvorená osobitná skupina programu Copernicus pre kultúrne dedičstvo⁷⁶, ktorá analyzuje stav činností v oblasti kultúrneho dedičstva pomocou údajov a služieb programu Copernicus. Hneď ako boli identifikované používateľské požiadavky, skupina potvrdila, že „väčšina súčasných produktov spĺňa identifikované požiadavky“. Okrem toho možno takisto zväziť aktivity na budovanie kapacít vrátane podpory rozvoja zručností a odbornej prípravy odborníkov z praxe, ako aj podpory špecializovaných akademických programov.

Iné činnosti zahŕňajú:

- Konkrétne overenie koncepcie venované digitálnemu cestovnému ruchu a kultúrnemu dedičstvu v rámci (verejného obstarávania) Copernicus Demonstrators, ktoré sa má vykonať v rokoch 2023/2024.
- V rámci iniciatívy EU Space4Ukraine sa uskutočnil programovací maratón (29. júna – 1. júla 2022), ktorý sa zaoberal aj aplikáciami súvisiacimi s kultúrnym dedičstvom.
- V rámci platformy pre konzultácie s používateľmi 2023 sa budú riešiť potreby používateľov a požiadavky na komerčných používateľov.

Okrem toho už prebieha analýza zameraná na identifikáciu potenciálnych spôsobov, ako vylepšiť a prispôbiť produkty programu Copernicus v kombinácii s činnosťami na vnútroštátnej úrovni

⁷⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0696&from=EN>.

⁷⁶ https://www.copernicus.eu/sites/default/files/2020-10/CC-2020-37_Copernicus-Cultural-Heritage-Task-Force-Report_0.pdf.

a opatreniami na medzinárodnej úrovni (pozri napríklad činnosť komunity UNESCO GEO Urban Heritage Climate Observatory).

Pripravované opatrenia:

- Služby programu Copernicus budú naďalej prispievať k **mapovaniu, monitorovaniu a správe kultúrneho dedičstva**.
- Podpora využívania programu Copernicus na odberateľskom trhu v súvislosti s monitorovaním kultúrneho dedičstva a realizáciou prostredníctvom **analýzy používateľských potrieb a vykonávaním overení koncepcie**.
- Zavedenie **jednotného prístupového bodu k údajom s informáciami zo všetkých zložiek programu Copernicus užitočnými pre používateľov kultúrneho dedičstva**, ktoré sa budú hodnotiť, so zohľadnením dostupných zdrojov, priorít a prebiehajúcich iniciatív na vnútroštátnej a medzinárodnej úrovni.

P. Mechanizmus Únie v oblasti civilnej ochrany

Rámec politiky a kľúčové príklady

Ochrana v rámci mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany⁷⁷ (ďalej len „UCPM“) je zameraná „prednostne na ľudí, ale aj na životné prostredie a majetok vrátane kultúrneho dedičstva, a to pred všetkými druhmi prírodných katastrof a katastrof spôsobených ľudskou činnosťou [...]“ (čl. 1 ods. 2). Mechanizmom Únie v oblasti civilnej ochrany (Union Civil Protection Mechanism, ďalej len „UCPM“) sa koordinuje poskytovanie pomoci, ako zásielky núdzovej pomoci, odborné znalosti, tímy civilnej ochrany a špecializované vybavenie v reakcii na žiadosti krajín zasiahnutých katastrofami v prípade vyťaženia ich vnútroštátnych zdrojov.

Strategické opatrenia a kľúčové príklady

Mechanizmus „UCPM“ sa vzťahuje na cyklus riadenia rizík v prípade katastrof a podporuje sa ním prevencia, pripravenosť a opatrenia v rámci reakcie. Mechanizmus „UCPM“ okrem iného podporuje úsilie v oblasti posúdenia rizík, systémov včasného varovania a monitorovania. Prostredníctvom vedomostnej siete Únie v oblasti civilnej ochrany sa ním organizujú a koordinujú odborná príprava, cvičenia, výmena odborníkov a poradné misie. Mechanizmus „UCPM“ pomáha rozvíjať medzisektorový prístup a podporuje výmenu osvedčených postupov.

V rámci mechanizmu „UCPM“ sa financujú projekty v oblasti kultúrneho dedičstva v prípade katastrof. Napríklad v rámci projektu ProCultHer⁷⁸ (2019 – 2021) sa vyvinula európska metodika⁷⁹ na riešenie ochrany kultúrneho dedičstva počas núdzových situácií a uľahčenie zriadenia novej kapacity mechanizmu „UCPM“ v teréne.

V reakcii na žiadosti o pomoc v oblasti kultúrneho dedičstva možno v rámci mechanizmu „UCPM“ uľahčiť poskytnutie materiálnej pomoci (napr. ochranných prostriedkov), ako aj odborných znalostí, a to aj vo forme poradných misií. V ostatnom čase v reakcii na útočnú vojnu Ruska proti Ukrajine koordinuje

⁷⁷ <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2013/1313/oj/eng>.

⁷⁸ <https://www.proculther.eu>.

⁷⁹ <https://www.proculther.eu/wp-content/uploads/2022/06/PROCULTHER-Methodology.pdf>.

Komisia svoju doteraz najrozsiahlejšiu operáciu v rámci mechanizmu „UCPM“⁸⁰, ktorá zahŕňa aj pomoc v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva, napríklad poskytovanie vriec s pieskom, obalového materiálu na ochranu kultúrnych artefaktov a súprav na ochranu predmetov kultúrnej hodnoty.

Pripravované opatrenia

- **Zvýšenie kapacity nasadenia odborných tímov v oblasti kultúrneho dedičstva a civilnej ochrany:** na rok 2023 je naplánované prijatie pozmeňujúceho vykonávacieho rozhodnutia Komisie 2014/762/EÚ o nových požiadavkách na kvalitu týkajúcich sa zvýšených kapacít v rámci mechanizmu „UCPM“.
- **Rozšírenie profilu ochrany kultúrneho dedičstva v rámci operácií zameraných na reakciu na katastrofy:** v rámci projektu ProCultHer-Net⁸¹ sa budú naďalej posilňovať kapacity orgánov civilnej ochrany v Európe na ochranu kultúrneho dedičstva spojením odborníkov v oblasti civilnej ochrany a kultúrneho dedičstva z celej Európy.

4. ZÁVERY: ĎALŠIE KROKY

Opatrenia v oblasti kultúry zohrávajú kľúčovú úlohu v navrhovaní politických priorít a opatrení v záujme udržateľnosti, a to okrem iného v celej škále politik a programov EÚ. Aby však bolo možné uvoľniť celý potenciál opatrení v oblasti kultúry v záujme udržateľného rozvoja a v jeho rámci, ako aj úlohy kultúrnych odvetví, mala by sa riešiť roztrieštenosť opatrení v oblasti kultúry, ktoré sú zamerané na udržateľný rozvoj v mnohých rôznych oblastiach politiky.

V správe skupiny v rámci OMK pre kultúrny rozmer udržateľného rozvoja uverejnenej 20. septembra 2022 sa zdôrazňovalo, že tieto „búrlivé časy“, v ktorých vzťah medzi prírodou a ľuďmi neustále ohrozujú zväčšujúce sa nerovnováhy a nerovnosti, je najlepšou možnou reakciou tvorcov politiky „kultúrna odvaha na zmenu“. EÚ má obrovskú príležitosť a zodpovednosť usmerňovať tento proces lepšieho využívania (nedostatočne využívaného) potenciálu kultúry. Táto správa prispieva k procesu úvah tým, že prináša dôkazy o existujúcej súhre medzi kultúrou a udržateľným rozvojom a potrebe túto súhru v budúcnosti posilniť.

Ako sa uvádza v záverečnom vyhlásení prijatom na konferencii MONDIACULT 2022, na ktorej sa diskutovalo o kľúčových opatreniach týkajúcich sa kultúry a cieľov udržateľného rozvoja, kombinovaný prístup ku kultúre a k udržateľnosti a väčšia politická súdržnosť medzi politikami v oblasti kultúry a stratégiami udržateľného rozvoja môžu byť prínosné na rôznych úrovniach tvorby politiky v Európe. Vo vyhlásení⁸² sa uvádza: „*Presadzujeme systematické ukotvenie kultúry v rámci verejných politik prostredníctvom prispôsobenia stratégií a rámcov rozvoja na medzinárodnej, regionálnej, subregionálnej, vnútroštátnej a miestnej úrovni, ako aj v rámci politik ďalších príslušných fondov a programov OSN, a to ako faktor a hnaciu silu odolnosti, sociálneho začlenenia a hospodárskeho rastu [...]*“.

⁸⁰ Všetkých 27 krajín EÚ spolu s Nórskom, Tureckom, Severným Macedónskom a Islandom ponúklo materiálnu pomoc od zdravotníckych potrieb až po vozidlá a energetické vybavenie, ako aj vybavenie potrebné v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva. Zásielky sa doručujú ukrajinským orgánom jednotlivo alebo ako zbierky prostredníctvom logistických centier zriadených v rámci mechanizmu „UCPM“ v Poľsku, Rumunsku a na Slovensku.

⁸¹ Viac informácií o projekte nájdete na online platforme vedomostnej siete Únie v oblasti civilnej ochrany <https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/union-civil-protection-mechanism-projects>.

⁸² https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2022/10/6.MONDIACULT_EN_DRAFT%.20FINAL.20DECLARATION_FINAL_1.pdf.

Preto je kľúčové premietnuť horizontálny prístup udržateľného rozvoja do jasne viditeľného angažovania sa v oblasti kultúry a kreativity ako hnacej sily rozvoja. Kolektívne úsilie v boji proti globálnym výzvam, ako sú zmierňovanie rizík spojených so zmenou klímy alebo Európska zelená dohoda a ciele Agendy 2030, by sa malo vo veľkej miere opierať o kultúru a využívať tak nové spôsoby správania ľudí, podporovať rodovú rovnosť prostredníctvom účasti na kultúre a uľahčovať prístup k príležitostiam v oblasti kultúry prostredníctvom inovačných postupov a procesov s viacerými zainteresovanými stranami.

Kombinácia inovácií inšpirovaných kultúrou a investícií zameraných na udržateľnosť a prispôbených reakcií na prelomové zmeny v spoločnosti v čase krízy by mala byť centrálnym prvkom nových rámcov politiky v záujme prehodnotenia tvorby politiky v oblasti kultúry strategickejším, súdržnejším a účinnejším spôsobom.

Nový prístup na posilnenie strategického rámca EÚ pre kultúru, ako sa navrhuje v správe Komisie o pracovnom pláne pre kultúru na roky 2019 – 2022 a zahŕňa ako iniciatíva v rámci nového pracovného plánu EÚ pre kultúru na roky 2023 – 2026, môže byť prvým krokom týmto smerom. Novým strategickým rámcom by sa mohla zabezpečiť väčšia politická súdržnosť a konzistentnosť a jednou z jeho zastrešujúcich zásad by mohol byť záväzok plniť Agendu 2030, čím by sa v ňom premietali ambície vyjadrené vo vyhlásení o kultúre z konferencie MONDIACULT 2022, v ktorom sa vyzýva k posilneniu verejných politík a zintenzívneniu medzinárodnej spolupráce v oblasti kultúry.